

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Dagmar Růžicková

**Soused jménem Airbnb: reflexe domova, sousedských vztahů a kvality života
obyvatel Prahy 1 v kontextu sdíleného ubytování**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Vítězslav Slíva

Praha 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. června 2018

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucímu práce Mgr. Vítězslavovi Slívovi za jeho cenné rady, pomoc a čas, který mi v průběhu celého výzkumu věnoval. Mé velké díky také patří všem osobám, které se výzkumu zúčastnily. Bez nich by tato práce nikdy nemohla vzniknout.

Obsah	
Abstrakt.....	6
1 ÚVOD.....	7
2 TEORETICKÁ ČÁST.....	10
2.1 Airbnb.....	10
2.1.1 Vznik Airbnb.....	10
2.1.2 Princip fungování Airbnb.....	11
2.1.2.1 Sdílená ekonomika.....	11
2.1.2.2 Klíčové prvky sdílené ekonomiky.....	12
2.1.3 Závěr.....	12
2.2 Sousedství.....	12
2.2.1 Historický vývoj sousedství.....	12
2.2.2 Konceptualizace sousedství.....	14
2.2.3 Typologie sousedství.....	15
2.2.4 Význam sousedství.....	16
2.2.5 Současná podoba sousedských vazeb.....	17
2.2.6 Sousedská síť v českém prostředí.....	18
2.2.7 Závěr.....	19
2.3 Bydlení.....	19
2.3.1 Interakční stránka bydlení.....	20
2.3.2 Soukromí a izolace.....	21
2.3.3 Charakteristické vlastnosti bydlení ve vícebytových domech.....	21
2.3.4 Spokojenost s bydlením.....	22
2.3.4.1 Indikátory hodnotící spokojenost s bydlením.....	23
2.3.5 Kvalita života.....	24
2.3.6 Závěr.....	24
2.4 Domov.....	25
2.4.1 Konceptualizace pojmu domov.....	26
2.4.2 Prostor domova.....	27

2.4.3 Závěr.....	28
3 METODOLOGICKÁ ČÁST.....	29
3.1 Výzkumné otázky.....	29
3.2 Výzkumná strategie.....	29
3.3 Metoda získávání dat.....	30
3.4 Výběr aktérů; výběr lokality.....	31
3.5 Analýza, vyhodnocování a interpretace získaných dat.....	33
3.6 Zajištění kvality výzkumu.....	34
3.7 Etika výzkumu.....	34
3.8 Průběh výzkumu.....	35
4 EMPIRICKÁ ČÁST.....	36
4.1 Analýza rozhovorů.....	36
4.1.1 Kvalita života.....	41
4.1.1.1 Shrnutí.....	52
4.1.2 Domov.....	54
4.1.2.1 Shrnutí.....	59
4.1.3 Sousedské vztahy.....	60
4.1.3.1 Shrnutí.....	67
5 ZÁVĚR.....	69
LITERATURA.....	72

Abstrakt

Hlavním cílem této bakalářské práce je představit, jakým způsobem reflektují jednotliví respondenti, v tomto případě stálí obyvatelé vícebytových domů Prahy 1, přítomnost turistů ubytovaných v jejich domě prostřednictvím společnosti Airbnb. Airbnb je internetová platforma, která zprostředkovává krátkodobé ubytování a funguje na bázi sdílené ekonomiky, což ji umožňuje rozšiřovat své ubytovací kapacity do domů obývaných stálými obyvateli měst. Na základě této skutečnosti jsem se prostřednictvím kvalitativní analýzy polostrukturovaných rozhovorů pokusila nejprve představit, jakým způsobem se sdílené ubytování promítá do reflexe kvality života respondentů, která je v této práci posuzována na základě spokojenosti s bydlením. Dále se v práci věnuji interpretaci způsobu, jakým ovlivňuje Airbnb reflexi domova respondentů. Domov je v práci nahlížen zejména jako prostor každodennosti a důraz je kladen na jeho emoční stránku. Práce se rovněž věnuje analýze vlivu Airbnb na reflexi sousedských vztahů v domech jednotlivých informátorů.

Klíčová slova: kvalita života, spokojenost s bydlením, domov, sousedské vztahy, Airbnb, turisté

Abstract

This bachelor thesis aims to contribute by unravelling how residents living in the apartment blocks in Prague 1 district reflect the presence of tourists accommodated through the home-sharing platform Airbnb in their houses. Airbnb is a platform mediating short-term accommodation. The company is based on a principle of sharing economy which enables it to expand its accommodation capacity into the apartment blocks of the residents. Based on data obtained through qualitative semi-structured interviews, this thesis first captures how the phenomenon influences the reflection of the quality of life of the respondents. The quality of life is assessed on the base of housing satisfaction. The next part of the analysis interprets how Airbnb influences the resident's reflection of the essence of home. The home is viewed as a place of everydayness and the emphasis is on the emotional side. The paper also pays attention to the influence of Airbnb on the reflection of neighbourly relationships in the houses of the respondents.

Keywords: quality of life, housing satisfaction, home, neighbourly relationships, Airbnb, tourists

1 ÚVOD

V důsledku globalizace, sílící úlohy informačních a komunikačních technologií a proměňujících se společenských hodnot, se mění i způsob současného cestování. Turisty stále méně láká navštěvovat místa nebo památky, které „stojí za to vidět.“ Cílem současného způsobu cestování je získat jedinečné, autentické a místní zážitky, prozkoumat obyčejná, ale zároveň rušná a rozmanitá místa, navštívit restaurace, kavárny a bary, které byly ještě před nedávnem navštěvovány pouze místními obyvateli měst. Dochází tak ke stále intenzivnějšímu kontaktu rezidentů s turisty. Přestože se rozdíl mezi oběma skupinami osob postupně vytrácí, existuje v jejich způsobu života jeden nezanedbatelný rozdíl - turisté nejsou svázáni časem ani jinými povinnostmi každodenního života. Důsledkem odlišného rytmu života těchto dvou skupin lidí je vzrůstající počet stížností a znepokojení ze strany místních obyvatel, mezi jejichž hlavní příčiny se řadí především hluk a rušení nočního klidu, stoupající ceny zboží a služeb, proměny místních podniků, obchodů a dalších služeb měst, které se stále více snaží přizpůsobit svou nabídku poptávce ze stran turistů. Postupné pronikání turistů do míst, která dříve sloužila zejména rezidentům, způsobuje, že se z navštěvovaných měst začíná vytrácet autentičnost a specifčnost místního života, která utvářela jedinečný a osobitý charakter těchto míst (Bock, 2015, s. 5). Touha získat autentické zážitky se týká i způsobu ubytování. Mezi turisty jednoznačně převládá touha bydlet na cestách tak, jako místní obyvatelé (Skift report, 2014, s.17). Sdílené ubytování, které tuto možnost turistům nabízí, se proto těší stále větší oblibě. Předním portálem nabízejícím sdílené ubytování je právě společnost Airbnb.

Hlavní myšlenkou platformy Airbnb je umožnit lidem pronajmout nevyužité nebo málo využívané prostory svého domova, snadno si tak přivydělat a zároveň poskytnout cestovatelům možnost zažít skutečnou atmosféru a kulturu země do které cestují, poznat město očima místních obyvatel. Jejich cílem je vytvořit svět, ve kterém by se lidé, kteří cestují, cítili neustále jako jeho součást (Chesky, 2014). Podle slov spoluzakladatele Airbnb Briana Chesky ve středu záměru společnosti Airbnb leží myšlenka, že „všichni lidé jsou v zásadě dobří a každá komunita je místem, do které může patřit každý z nás“ (Airbnb, ©2018a). Události

poslední doby ale naznačují, že původní představa Briana Cheskyho neodpovídá současnému společenskému stavu.

„Kdo platí za Vaše prázdniny?“ Takto znělo heslo propagačních materiálů obyvatel Berlína, kteří se v létě 2016 vydali protestovat do ulic svého města. Vzkaz na letáčích určený turistům od místních obyvatel hlavního města Německa zněl jasně: *„Když si rezervuješ ubytování přes Airbnb, myslí přitom na zvyšující se cenu nájmu pro místní, na komercializaci centra a na lidi, které Airbnb vyhání ze svých domovů. Každý nabízený rekreační apartmán znamená vystěhování jeho původních nájemníků“* (Brown, 2016) (překlad vlastní).

Podobná situace se odehrála i v centru Barcelony o dva roky dříve (O'Sullivan, 2014). V létě 2017 se vydali protestovat i obyvatelé Benátek, Dubrovníku, San Sebastianu a dalších evropských měst, která jsou ohnisky cestovního ruchu (Coldwell, 2017). Trvale rostoucí počet návštěvníků těchto historických lokalit začal narušovat chod a atmosféru měst do takové míry, že se to pro rezidenty stalo neúnosné. Jedním z problémů, který nepokoje vyvolává, je skutečnost, že se turisté z velké části ubytovávají prostřednictvím sdíleného ubytování ve čtvrtích, které byly ještě donedávna obývány pouze místními obyvateli. Airbnb rozšiřuje své ubytovací kapacity skrze již existující domy a byty až do čtvrtí, které původně neměly sloužit turistickým účelům (Gurran, 2018, s. 1). V některých městech Airbnb rozděluje místní obyvatele na dvě skupiny. Jedna z nich je přílivem cizinců, kteří krátkodobého ubytování v jejich sousedství využívají, zcela rozhořčena. Naproti tomu druhou skupinu množství turistů těší, neboť se pro ně stalo stálým zdrojem příjmů (Walker, 2016). Přestože v Praze zatím k podobným protestům nedošlo, média svými zprávami poukazují na vlnu stížností směřující na společnost Airbnb jak ze strany stálých obyvatel Prahy, tak z vedení města. Radnice Prahy 1 uvedla, že stížnosti na Airbnb ze stran místních obyvatel, které se nejčastěji týkají nevhodného chování turistů, řeší denně (např. Lébllová, 2017; Pražský Patriot, 2017; Zabloudilová, 2016;).

Tato práce se zabývá sdíleným ubytováním Airbnb a jeho vlivem na reflexi některých aspektů života obyvatel vícebytových domů Prahy 1, ve kterých je sdílené ubytování provozováno. Airbnb je ve výzkumu nahlíženo jako sociální fenomén, který vstupuje do oblasti bydlení rezidentů Prahy 1 a ovlivňuje tím povahu tohoto místa. Cílem výzkumu bylo

představit, jakým způsobem jednotliví respondenti reflektují vliv turistů ubytovaných prostřednictvím Airbnb ve svém domě na sousedské vztahy a kvalitu života, která je posuzována na základě indikátorů hodnotících spokojenost s bydlením. Výzkum byl uskutečněn prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s dvanácti stálými obyvateli Prahy 1. V průběhu prvních rozhovorů vyšlo najevo, že Airbnb se promítá také do způsobu, jakým jednotliví respondenti vnímají svůj domov. Do výzkumu byla proto dodatečně zařazena i třetí výzkumná otázka, jejímž cílem bylo vysvětlit, jakým způsobem ovlivňuje Airbnb reflexi domova respondentů v širším smyslu, zejména ve vztahu k sousedství, které prochází vlivem sdíleného ubytování proměnami.

Práce je strukturovaná do pěti hlavních částí. Po úvodu, který představuje uvedení do problematiky výzkumu, následuje teoretická část, ve které jsou představeny klíčové koncepty výzkumu. Tato část obsahuje čtyři kapitoly. V první z nich je krátce představena společnost Airbnb a princip jejího fungování. Druhá pojednává o sousedství a sousedských vztazích. Třetí kapitola je věnována bydlení, spokojenosti s bydlením a kvalitě života. Poslední kapitola teoretické části se zabývá fenoménem domova. Třetí část práce je věnována metodologii. Kapitola obsahuje zdůvodnění zvolené výzkumné strategie, je v ní představena metoda sběru dat, výběrová strategie a způsob, jakým byla data analyzována a interpretována. Obsahuje rovněž zhodnocení etické stránky a kvality výzkumu a v jejím závěru je pak představena krátká reflexe průběhu rozhovorů. Čtvrtá, empirická část, obsahuje popis vlastního výzkumu a interpretaci získaných dat. V závěrečné části jsou pak výsledky práce zhodnoceny a stručně shrnuty.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Airbnb

2.1.1 Vznik Airbnb

V říjnu 2007 se v San Francisku konala každoroční designérská konference, na kterou se sjížděli zájemci z celého světa. Hotely byly vyprodány měsíce dopředu. Dva přátelé a zároveň spolubydlíci, Brian Chesky a Joe Gebbia, kteří se na konferenci také chystali, měli v San Franciscu pronajatý podkrovní byt. Nacházeli se v situaci, kdy se jim hodilo přivydělat si peníze navíc, aby měli z čeho zaplatit nájemné. Napadlo je proto během konference pronajmout volný pokoj jejich bytu. Inzerát vyvěsili na webových stránkách konference a první zájemci se ozvali během chvíle. Gebbia a Chesky si během týdne vydělali tisíc dolarů. Byli naprosto ohromeni. A to nejen pro to, jak rychle se inzerce uchytila. Překvapila je především skutečnost, že jim nevadilo žít s lidmi, které nikdy před tím neviděli. Brian Chesky vysvětluje, že lidé jsou vám „cizí jen do té chvíle, než si s nimi nezačnete povídat“ (Botsman a Rogers, 2010, s. 10) (překlad vlastní).

Na začátku roku 2008, za pomoci Nathana Blecharczyka, vytvořili Gebbia a Chesky jednoduché webové stránky s účelem propojovat místní obyvatele, kteří chtějí nabídnout k pronájmu volné pokoje svého bytu, s návštěvníky měst, kteří by se chtěli takto ubytovat (Botsman a Rogers, 2010, s. 10).

V srpnu 2008 vznikly webové stránky s názvem Airbnb.com. Už v roce 2010 měly více než 210 000 registrovaných uživatelů nabízejících 50 000 možností ubytování v 8,122 městech ve více než 157 zemích (Botsman a Rogers, 2010, s. 9-11). V roce 2012 se počet nabídek zvýšil na 120 000. V roce 2013 už se jednalo o více než půl milionu nabídek a v roce 2015 Airbnb nabízelo 1,2 milionu možností ubytování (Slee, 2015, s. 30). Na začátku roku 2018 se počet nabídek vyšplhal na 4 miliony a funguje ve 191 zemích světa (Airbnb, ©2018b).

2.1.2 Princip fungování Airbnb

Jak bylo uvedeno výše, základní myšlenkou Airbnb je umožnit lidem pronajmout nevyužité nebo málo využívané prostory svého domova, snadno si tak přivydělat a zároveň poskytnout cestovatelům možnost zažít skutečnou atmosféru a kulturu země, do které cestují, poznat město očima místních obyvatel. Hostitelem i hostem se na Airbnb může stát kdokoli. Podmínkou je založení vlastního profilu, vyplnění osobních údajů včetně národnosti, vzdělání, jazyka, zaměstnání, čísla bankovního účtu a doložení platného průkazu totožnosti. Jakmile jsou splněny tyto požadavky, je možné ihned začít nabízet své prostory k pronájmu. Airbnb je tedy formou sdíleného ubytování využívající modelu sdílené ekonomiky. Aby bylo možné pochopit způsob, jakým platforma Airbnb funguje, je potřeba pohlédnout blíže na fenomén sdílené ekonomiky.

2.1.2.1 Sdílená ekonomika

Přestože sdílená ekonomika zažívá rozkvět až v posledním desetiletí, samotný princip sdílení je pravděpodobně „nejuniverzálnější formou lidského ekonomického chování“, které se ve společnosti vyskytuje „již několik set tisíc let“ (Price, 1975, s. 1, 12) (překlad vlastní) a je považován za součást lidské přirozenosti. Dnešní doba tyto staré formy sdílení a směny založené na důvěře pouze oblékla do nového kabátu a prostřednictvím rozvoje moderních informačních a komunikačních technologií umožnila, že se tento jev děje novými způsoby a v takové míře, jak to doposud nebylo možné (Botsman a Rogers, 2010, s. 14; Veber a kol., 2016, s. 9).

S ohledem na cíle mé práce pohlížím na sdílenou ekonomiku zejména ze společenskovedního hlediska, čemuž odpovídá i konceptuální rámec, v rámci kterého zde fenomén představuji. Podle Koen Frenken a Juliet Schor lze o sdílené ekonomice mluvit v případě, když si „spotřebitelé navzájem poskytují dočasný přístup k nedostatečně využívaným hmotným zdrojům („nevyužitá kapacita“) zdarma nebo za peníze“ (Frenken a Schor, 2017, s. 5) (překlad vlastní).

2.1.2.2 Klíčové prvky sdílené ekonomiky

Základním předpokladem pro to, aby se mohl model sdílené ekonomiky rozšířit, byla především všudypřítomnost digitálních platform, které umožňují online P2P interakce mezi uživateli (interakce „rovného s rovným“). V rámci sdílené ekonomiky tedy existují pouze dva subjekty, poskytovatel a uživatel. Poskytovatel je osoba disponující zdrojem, který nabízí. Uživatel je osoba, která využívá zdroje poskytovatele (Veber a kol., 2016, s. 14). V modelu P2P nepodléhají subjekty žádné centrální autoritě. Interakce závisí pouze na nich a děje se prostřednictvím internetových platform (Acquier a kol., 2017, s. 5).

Digitální P2P platformy jsou virtuálním místem, ve kterém se na online trhu soustřeďují zdroje poskytovatelů a umožňují svým uživatelům přímé spojení. Spotřebitel má díky P2P platformám širokou možnost výběru a velmi jednoduchý přístup k požadovaným zdrojům (Acquier a kol., 2017, s. 5).

2.1.3 Závěr

V této kapitole byla představena společnost Airbnb, která zprostředkovává prostřednictvím internetové P2P platformy krátkodobé ubytování ve 191 zemích světa. Airbnb zajišťuje ubytování jak v samostatných, tak ve vícebytových domech obývaných i dalšími nájemníky. A právě druhá možnost je aspekt, na který se orientuje tento výzkum.

2.2 Sousedství

2.2.1 Historický vývoj sousedství

Zhruba od osmdesátých let 19. století začaly vznikat první sociologické výzkumy zabývající se problematikou komunit (Keller, 1986 s. 31). Významný německý sociolog Ferdinand Tönnies ve své knize *Gemeinschaft und Gesellschaft*, vydané roku 1887, rozpracoval otázku sociálních vazeb. Podle Tönniese existují dva typy soužití, pospolitost (*gemeinschaft*) a společnost (*gesellschaft*). Pospolitostí, která je charakteristická pro tradiční

společnosti, rozuměl „důvěrné soužití vzájemně blízkých osob s pevnými vazbami“ (Tönnies, 1996, s. 33). Základní vzájemně propojené typy pospolitosti tvoří sousedské vazby, příbuzenské vazby a přátelství. Společnost je podle Tönniese novějším fenoménem, ve kterém vazby mezi lidmi vznikají na základě společného mínění a jsou spíše účelové. Společnost je naproti tomu charakteristická vysokou mírou individualismu (Tönnies, 1996, s. 33-42). Odlišnost těchto dvou typů sociálních vazeb spočívá zejména v míře jejich přirozenosti a v některých formálních znacích: „stupni trvanlivosti, schopnosti přitahovat nebo odpuzovat“ (Mácha, 1967, s. 426). Podle Jana Kellera byla pro Tönniese komunita (pospolitní vztahy) „symbolem krásné, avšak ztracené minulosti. Sloužila mu k vyjádření protikladu zanikajících tradičních poměrů ve srovnání se společností, která prošla kapitalistickou industrializací“ (Keller, 1986, s.31).

Dvacátá a třicátá léta minulého století přinesla velké pokroky ve výzkumu sociálních vazeb a to zejména díky představitelům chicagské školy, jako byli například Robert Ezra Park, Ernest W. Burgess a další. Do centra zájmu jejich výzkumů se dostalo město a v návaznosti na to i studium komunit. Nejprve se komunity zkoumaly na venkově, neboť tradiční venkovská společnost představovala pro mnohé společenskovední myslitele 19. století přijatelnější způsob uspořádání sociální vztahů, než jaké se vyskytovaly v industriálním městě. S postupným rozvojem měst začali sociologové zkoumat i městské komunity (Keller, 1968, s. 33). V Parkových esejích je možné nalézt přímé odkazy na důležitá témata vědeckých studií, jako je sousedství, sociální interakce v určitém prostředí, bydlení nebo téma místa a lokality (Schmeidler, 2001, s. 35).

Výrazné změny, kterými začala společnost minulého století procházet, se promítly i do povahy sociálních vazeb. Barry Wellman už v roce 1979 pomalu ustupoval od pojmů „komunitní vazby“ ve společnosti a nahradil je pojmem „sítě“ (Wellman, 1979, s. 1201). V roce 2001 Wellman svou myšlenku dále rozvinul a síťovou společnost popsal jako společnost se slábnoucí hierarchií a se snadno prostupnými hranicemi, ve které spolu komunikují příslušníci z různých skupin. Lidé bývají součástí komunit svých přátel, sousedů, rodiny či kolegů z práce a každý člověk tak má svou vlastní „osobní komunitu“, přičemž tyto komunity Wellman definoval jako „sítě interpersonálních vztahů, které poskytují přátelství, podporu, informace, pocit sounáležitosti a společenskou identitu“ (Wellman, 2001, s. 2)

(překlad vlastní) a dodává, že bývají jen málo vzájemně propojené. Stejně jako Beck nebo Giddens i Wellman označuje moderní společnost jako individualistickou. Ačkoli podle Wellmana došlo k proměně ze solidárních komunit na individualizované sítě ještě před rozvojem kyberprostoru, prudký rozvoj informačních a komunikačních technologií změnu výrazně urychlil (Wellman, 2001, s. 1-2).

Zygmunt Bauman, který se také zabýval proměnami moderní společnosti, cituje ve své knize *Tekutá modernita* architekta George Hazeltona (1999) a přibližuje tak svůj pohled na význam dřívější komunitní pospolitosti: „Vzpomínám na doby, kdy jsem vyrůstal v Londýně. Tehdy ještě existovala pospolitost. Komunita. Těžko byste se v ní mohli dopouštět něčeho zlého, protože vás tu každý znal. Okamžitě by se to doneslo vaší mámě a tátovi...“ (Hazelton, 1999 cit. podle Bauman, 2002, s. 148). Komunita byla podle Baumana přísně střeženým územím o jejíž klid se starali sami členové a nebylo k tomu zapotřebí žádných vyšších instancí, jako tomu je v dnešní době (Bauman, 2002, s. 149-152).

2.2.2 Konceptualizace sousedství

Sousedství je velice komplexní fenomén a jeho dosavadní definice se různí v návaznosti na to, k jakému sociálnímu tématu se vztahují (od užívání obytných prostorů přes sociální sítě po interakci mezi sousedy) (Martin, 2013, s. 7). Ondřej Špaček (2012, s. 159) představuje sousedství jako základní stavební kámen města a dodává, že ačkoli se sousedství mohou lišit svým charakterem, téměř každý obyvatel města v nějakém bydlí. Ve Velkém sociologickém slovníku je sousedství v užším slova smyslu definováno jako „soubor osob, které na základě trvalejšího bydlení v těsné blízkosti udržují specifický druh sociální interakce a vzájemných vztahů, jejichž forma a obsah jsou do značné míry určeny kulturním vzorem „dobrého souseda“. Území, v němž uvedené interakce probíhají, je malého rozsahu (dům, několik „sousedních“ domů, obytný blok atp.) a počet osob na jedné takové interakční jednotce zúčastněných obvykle nepřesahuje několik desítek“ (Maříková a kol., 1996, s. 1189). Pojem „dobrý soused“ není ve slovníku dále specifikován, definici je ale možné doplnit o názor Hothi a Cordes (2010, s. 7), kteří shledávají klíčové aspekty dobrého sousedství v respektování

hranic ve smyslu respektování soukromí, ohleduplnosti, všímavosti a ochotě sousedů si vzájemně pomáhat.

Výše uvedenou definici doplním o pohled Karla Schmeidlera, který definuje sousedství jako „variabilní kolektivní území okolo jádra, kterým bývá domov. Sousedství, jeho obyvatelé a jejich aktivity tvoří dohromady sociálně prostorovou jednotku, uznávanou svými obyvateli a oddělující se od okolního prostředí“ (Schmeidler, 2001, s. 142). „V moderní společnosti sousedství ztratilo některé ze svých původních funkcí. Stále mu však zůstávají a přibývají funkce, které nejsou většinou jasně institucionalizované, ale mohou se v praktickém životě ukázat jako důležité a potřebné“ (Schmeidler, 2001, s. 142).

Přestože se koncepce sousedství liší, dosud bylo na fenomén nejčastěji nahlíženo ve smyslu geograficky vymezeného sousedství jako komunity. Spojitost mezi sousedstvím a komunitou leží především v myšlence lokální komunity jako domova (Martin, 2013, s. 7). Lokální komunity mohou být definovány jako „skupiny, jejichž členové jsou ve vzájemných sociálních vztazích a mají určité mnohočetné zájmy především proto, že užívají společně prostor a zařízení občanského vybavení v okolí bydliště. Jinak řečeno, je to společenství, jehož kořeny tkví ve faktu sídlení na určitém místě a v činnostech, které s touto skutečností úzce souvisejí“ (Musil a kol., 1985, s. 227). Přesto někteří odborníci zastávají názor, že je třeba důkladně rozlišovat mezi těmito dvěma pojmy. Zatímco komunity nemusejí být prostorově ohraničeny, geografické vymezení je pro koncept sousedství základní (Martin, 2013, s. 7).

2.2.3 Typologie sousedství

Pokud je pojmem sousedství odkazováno zejména k sociálním interakcím mezi lidmi, kteří žijí v těsné blízkosti, bývá vnímáno pozitivně, negativně či lhostejně. Z psychosociálního hlediska tak lze sousedství rozdělit do čtyř kategorií (Buonfino a Hilder, 2006, s. 12-16) :

- *Přirozené sousedství* neboli rodinné, které obsahuje malé množství velmi pevných společenských vazeb.
- *Obávané sousedství*, ve kterém místní obyvatelé trpí nevhodným chováním svého okolí.
- *Oddělené sousedství*, v rámci kterého spolu sousedé zřídka komunikují.

- *Rovnostářské susedství*, založené na vzájemném respektu, ohleduplnosti a úctě ke společným zájmům.

2.2.4 Význam susedství

Lidé jsou ze své přirozenosti společenskými bytostmi a vztahy se svým okolím jsou pro ně více než důležité. Dobré susedské vztahy mají pozitivní vliv na duševní pohodu a spokojenost lidí, mohou se stát podnětem k prokazování vzájemné pomoci a podpoře mezi obyvateli. Komunikace mezi susedy bývá označována jako prvek navozující příjemnou atmosféru (Buonfino a Hilder, 2006, s. 24).

Ačkoli v dnešní době nejsou susedské vazby v porovnání s rodinnými či přátelskými tak důležité, jako byly dříve, jsou stále nezanedbatelnou součástí života lidí. Tyto paradoxně slabé vztahy mohou hrát významnou úlohu v mnoha životních situacích, neboť přináší výměnu informací o důležitých věcech a potřebách (například při hledání práce). Susedské vztahy jsou dále významné z hlediska prostorové blízkosti, která je užitečná především při vzniku náhlých a akutních potřeb (Špaček, 2012, s. 160).

Dobré susedské vztahy hrají také roli ve vývoji dětí. Psychologické studie prokázaly, že u dětí pocházejících z lokalit s vysokou angažovaností občanů v susedských aktivitách, se projevuje nevhodné chování ve škole v daleko menší míře, než u dětí, které pocházejí z lokalit s nízkou občanskou participací na susedském dění (Buonfino a Hilder, 2006, s. 25; Musil a kol., 1985, s. 229-231).

Susedství svým členům také poskytuje možnost, jak dosáhnout společných cílů. Musil a kol. (1985, s. 231) tento aspekt susedství označují pojmem „součinnost“ a dále poukazují na to, že susedské vztahy jsou důležité především pro málo mobilní skupiny obyvatel jako jsou ženy v domácnosti, děti a lidé důchodového věku, kteří tráví v domácnosti nejvíce času.

Významná je i ochranná funkce susedství. Dobře fungující susedství poskytuje svým členům vědomí sounáležitosti, v rámci kterého je celý prostor susedství pod dozorem jeho obyvatel a zastává tak určitou formu sociální kontroly (Schmeilder, 1997, s. 142).

Špaček dále poukazuje na emocionální obsah susedských vztahů, jehož konkrétní vyjádření je patrné v každodenním jednání obyvatel dané lokality a může být chápáno jako

„místně lokalizované sociální normy a zvyklosti“ (Špaček, 2012, s. 160), které se mnohou projevovaly ve vzájemném zdravení sousedů, zdvořilostním pohovoření, vzájemné výpomoci, jako je například „zapůjčení chybějících přísad do vaření, drobné opravy či zalévání květin v době dovolených“ (Špaček, 2012, s. 161).

Obecně lze říci, že čím častěji dochází k přátelským neformálním stykům mezi sousedy, tím jsou lokality bezpečnější, atmosféra v nich je příjemnější, lidé jsou šťastnější a děti jsou častěji vychovávány správným směrem (Buonfino a Hilder, 2006, s. 23-26).

Pokud vedle sebe mají žít lidé různého vzdělání, zaměstnání, zálib, socioekonomické úrovně, odlišného rytmu života nebo způsobu využívání bytu, může tato společenská různorodost obyvatel být překážkou při formování sousedství. Bylo zjištěno, že sousedské vztahy snadněji vznikají a rozvíjejí se mezi rodinami zastávajícími podobný způsob života (Schmeidler, 2001, s. 148). Podle Hothi a Cordes platí, že čím více jsou sousedské komunity homogenní, tím větší jsou projevy nepřátelství vůči jiným sociálním skupinám (Hothi a Cordes, 2010, s. 7).

2.2.5 Současná podoba sousedských vazeb

Ve společnosti obecně převládá názor, že dříve k sobě sousedé byli přátelštější a vazby mezi nimi byly pevnější. Výzkumy prováděné v polovině minulého století ukazují, že se lidé v sousedství lépe znali, vzájemně si pomáhali a sousedská komunita pro ně byla nepostradatelná (Hothi a Cordes, 2010, s. 3-6). V minulosti byly totiž sousedské skupiny na venkově i v menších městech jakýmsi účelovými svazky, které plnily „nezastupitelnou ekonomickou úlohu vzájemné pomoci“ (Musil a kol., 1985, s. 228).

Proměna sousedských vztahů se klade do spojitosti s industriální revolucí. Tendence moderní společnosti narušují jak tradiční komunity, tak sousedské vztahy. Tento klesající význam sousedských vztahů je důsledkem několika výrazných celospolečenských změn (Buonfino a Hilder, 2006, s. 16-22; Musil a kol., 1985, s. 228). Současná společnost je charakteristická vysokým stupněm mobility. Zvyšuje se doba strávená dojížděním za prací i počet pracovních hodin. Důležitým prvkem je také vysoká míra individualismu a stále se zvyšující práh soukromí. Informační a komunikační technologie způsobily, že společenská

interakce není vázána geografickou vzdáleností, v souvislosti s tím ubývá veřejných prostor určených ke společenské interakci (Hothi a Cordes, 2010, s. 3-6).

Přestože se role sousedství za posledních padesát let výrazně proměnila a lokální sousedské komunity už nehrají ve společnosti tak výraznou roli, stále jsou sousedské vztahy pro velkou část společnosti důležité (Buonfino a Hilder, 2006, s. 4-6).

2.2.6 Sousedská síť v českém prostředí

V českém prostředí se některými aspekty sousedství zabývá například Milan Tuček. V knize Soudržnost diferencující se společnosti (2008) se věnuje sociální soudržnosti české společnosti. K posouzení použil dvě dimenze hodnocení sousedství respondentů – pocit komunity, čímž zachytil subjektivní vnímání začlenění jedince do komunity, a sousedskou síť, pomocí které odhalil, jaký význam mají sociální vazby v místě bydliště v respondentově sociální síti. Přestože výzkum sledoval sociální soudržnost v prostorové diferenciaci, s ohledem na cíle mého výzkumu zde představím pouze výsledky vztahující se k primárním centrům, která byla pro účel výzkumu definována jako „obce a jejich aglomerace, které nabízejí více než 5000 pracovních příležitostí a které mají více pracovních příležitostí, než kolik mají zaměstnaných rezidentů, a které neleží v suburbii primárního centra“ (Tuček, 2008, s. 155). Rovněž neuvádím hodnocení pocitu komunity, které s tématem této práce přímo nesouvisí.

Výsledky studie ukázaly, že 37 procent obyvatel primárních center má mezi sousedy přátele. Nižší číslo se objevilo u druhé roviny, která se zabývala hodnocením důvěry k sousedům. Pouze necelá pětina respondentů primárních center svým sousedům plně důvěřuje. Třetí rovina, zkoumající předpokládanou ochotu pomoci od sousedů, se ukázala jako nejnižší. Pouze 13 procent respondentů očekává od svých sousedů v primárních centrech ochotu pomoci (Tuček, 2008, s. 159-166). Ve výsledcích autor rovněž poukázal na skutečnost, že od kvality a role sousedské sítě se odvíjí i zapojení respondentů v sousedské komunitě. „Ti, kteří vnímají sousedskou síť za významnou, mají také velmi blízký vztah k lokalitě svého bydliště“ (Tuček, 2008, s. 166).

Celkově se kvalita sousedství v liší nejen z hlediska primárních, sekundárních nebo venkovských center, ale i na úrovni obcí, čtvrtí či ulic. Z hlediska tolerance vůči odlišným etnikům a sociálním skupinám je u obyvatel primárních center tolerance v porovnání s obyvateli jiných oblastí vyšší. Ukázalo se také, že méně ochotní přijímat odlišné skupiny jsou starší lidé (Tuček, 2008, s. 174).

2.2.7 Závěr

V této kapitole byl stručně popsán vývoj výzkumů zabývajících se sousedstvím a byl představen způsob, jakým je fenomén v této práci nahlížen. Uvedeny byly také hlavní funkce sousedství a podoby, kterých sousedství v současnosti nabývá. Přestože význam sousedských vazeb od dob industriální revoluce slábne, představuje stále nezanedbatelnou součást lidského života. O tom, že jsou sousedské vztahy důležité vypovídá i skutečnost, že více než třetina obyvatel České republiky má mezi sousedy blízkého přítele, jak ukázaly Tučkovy studie.

2.3 Bydlení

Významný český sociolog Jiří Musil představuje bydlení jako „složitý systém, tvořený technickými, ekonomickými, sociálními s územními prvky, které jsou na sobě závislé“ (Musil, 1971, s. 9). Ve své knize Sociologie bydlení rozlišuje mezi funkční a interakční teorií bydlení. Funkční teorie představuje bydlení „jako soubor činností determinovaných řadou činitelů, které jsou ve vzájemné interakci a vytvářejí určité konfigurace, jež rozhodují o tom, jak si určitá společnost uspořádá uspokojení této zásadní lidské potřeby“ (Musil, 1971, s. 11). Jako jednu z nejdůležitějších oblastí sociologického přístupu k bydlení shledává právě některé aspekty její interakční stránky, které se zajímají o „interakci mezi bydlícími a bytem či jeho bezprostředním okolím, tj. domovem, obytnou skupinou, nebo působení obytného prostředí na množství a zejména povahu sociálních interakcí“ (Musil, 1971, s. 11).

2.3.1 Interakční stránka bydlení

V sociologickém přístupu k bydlení se pojmem interakce rozumí jednak vzájemné kontakty mezi lidmi, jednak vzájemné vztahy mezi lidmi a prostředím, ve kterém žijí. Musil vychází z knihy G. C. Homansa když uvádí, že „každá skupina musí dojít k určité formě organizace, která by jí umožnila žít v daném prostředí“ (Homans, 1950 cit. podle Musil, 1971, s. 178). Musil dále dodává, že „vnější prostředí působí jako rámec lidských činností, určuje jejich možnosti, avšak nedeterminuje obsah těchto činností“ (Musil, 1971, s. 178). Prostor tedy hraje důležitou roli, avšak neurčuje obsah sociální interakce. Studie ukázaly, že těsné sousedství nestejnorodé sociální skupiny může vést k napětí a ke konfliktům (Musil, 1971, s. 179).

Četnost a kvalita sociálních interakcí mezi obyvateli domu je podle Musila závislá na několika faktorech, předně na velikosti domu a stupni anonymity vznikající z většího nebo menšího počtu náhodných kontaktů uvnitř domů, řešení komunikací uvnitř domů (rozdíl mezi chodbovými a schodišťovými a domy), fyzické vzdálenosti mezi byty a domy, uspořádání domů a bytů a výhledu z domů a bytů (Musil, 1971, s. 185-186). Otázkou je, jak tyto faktory působí na sousedské vztahy. Na tomto místě je potřeba rozlišit mezi pasivním a aktivním kontaktem osob. Pasivní kontakty jsou takové, které vznikají samy a bez záměru. Následná změna v kontakty aktivní už závisí na postojích a názorech těch, kteří se setkávají a na kultuře, ve které žijí. Pokud v rámci obývání stejných lokalit dochází k častému setkávání lidí sociálně homogenních a s podobnými zájmy, je větší pravděpodobnost, že mezi těmito lidmi vznikne trvalejší sociální vztah. Tito lidé ale samozřejmě musí mít takové zájem na rozvinutí těchto kontaktů. Pokud mezi lidmi není vzájemná sympatie, fyzická blízkost může vést při nuceném setkávání (obývání společných prostor) „vnitřně“ cizích individuí k napětí mezi jednotlivými osobami (Musil, 1971, s. 186-187).

2.3.2 Soukromí a izolace

„V ruchu, shonu a stresové zátěži dnešního přelidněného, přetechnizovaného a rušného světa vzrůstá váha soukromí, izolace a samoty, která je s potřebou společenských kontaktů svázána principem cykličnosti“ (Schmeidler, 2001, s 115). Potřeba klidu a omezení rušení okolím je při některých činnostech, jako například studium, odpočinek, základním požadavkem. Soukromí v rámci utváření životního prostředí člověka znamená hlavně „možnost kontrolovat vstupy a setkání se sousedy, jejich aktivitami a jimi způsobenou hlukovou a jinou zátěží“ (Schmeidler, 2001, s. 115).

Je potřeba zdůraznit, že soukromí je velmi subjektivní záležitost a míra požadovaného soukromí, chápaného jako množství styků a kontaktů s ostatními, je odlišná u každého člověka (Schmeidler, 2001, s. 116). Uvnitř obytných staveb, lidských domovů, které by měly poskytovat bezpečnost, identitu a stimulaci, je zajištění soukromí velmi důležité. Obyvatelé by proto měli mít možnost kontroly nad hlukem, který vstupuje do jejich bytových jednotek ze sousedních bytů. Pokud nežádoucí sociální kontakt zatěžuje obyvatele domů, pak se snižuje hodnota těchto prostor. Zápraží a prostory v bezprostřední blízkosti společenství místních obyvatel se staly místem vzájemných společenských interakcí těchto skupin. „Společenství sousedů má možnost určovat, kdo může používat tyto prostory. Tato skupinová kontrola veřejného prostoru, symbolizující proměnu veřejných ploch v polosoukromý prostor, je považována za důležitou při rozvoji a udržování sítí společenských vztahů a společenské kontroly“ (Schmeidler, 2001, s. 120).

2.3.3 Charakteristické vlastnosti bydlení ve vícebytových domech

Jedním z hlavních rysů života ve vícebytových domech je zejména společná komunikace lidí ve veřejných prostorech domu jako jsou například schodiště, pavlače či chodby. Ve vícebytových domech má většina domácností sousedy nad i pod svým bytem i po obou stranách svého bytu. Pravděpodobnost vzájemného rušení je tedy poměrně velká (Musil, 1971, s. 246).

Společné komunikační prostory uvnitř domu jsou dalším zdrojem hluku a vedou k náhodným sociálním kontaktům. Soukromí domácností bývá pohybem lidí pohybujících se po domě narušováno (Musil, 1971, s. 246). Ve vícebytových domech je proto kladen větší důraz na kolektivní hlediska, na vzájemné působení jednotlivých domácností a na vzájemné ohledy jednotlivých obyvatel. „To se týká zejména omezení činností spojených s hlukem. Prakticky zcela vyloučený je společný pobyt členů rodiny a přijímání návštěv z venku. A to mění některé rysy společenského života rodin“ (Musil, 1971, s. 247).

2.3.4 Spokojenost s bydlením

Pojem spokojenost s bydlením (housing satisfaction) se u některých autorů překrývá s pojmem rezidenční spokojenost (residential satisfaction) či spokojenost se sousedstvím (neighborhood satisfaction). „Koncepty často hodnotí obdobnou problematiku, v některých případech se od sebe odlišují především sledovanou prostorovou úrovní či důrazem na specifickou skupinu aspektů rezidenčního prostředí“ (Dvořáková, 2017, s. 35).

K upřesnění způsobu, jakým je v této práci spokojenost s bydlením (residential satisfaction) nahlížena, použiji definici Maxe Lu, který pojem vymezuje jako „kognitivní komplex, který odráží míru naplnění potřeb jedinců v místě jejich bydliště“ (Lu, 1999, s. 282). Způsob, jakým Lu spokojenost s bydlením chápe, je blízký pohledu Martina Luxe, který se fenoménu věnuje v českém prostředí. Lux si k vymezení pojmu vypůjčil Galsterovu definici a spokojenost s bydlením (residential satisfaction) představuje jako „vnímanou propast mezi potřebami bydlení respondenta a jeho budoucími aspiracemi, a realitou danou konkrétním kontextem bydlení“ (Lux, 2005, s. 10).

Výzkumy zabývající se rezidenční spokojeností sledují zejména dva hlavní cíle. Rezidenční spokojenost je nahlížena buď jako možný ukazatel budoucího chování obyvatel, zaměřený zejména na mobilitu rezidentů, která je v případě nespokojenosti se svým sousedstvím vyšší nebo jako kritérium hodnocení kvality života (Lee a Park, 2010, s. 44). Pro mnoho lidí představuje bydlení jednu z největších životních investic a i to je jedním z důvodů, proč je spokojenost s bydlením určujícím faktorem při hodnocení kvality svého života (např. Vera-Toscano a Ateca-Amestoy, 2008, s. 2571; Peck a Stewart, 1985, s. 363).

2.3.4.1 Indikátory hodnotící spokojenost s bydlením

Prostřednictvím hodnocení spokojenosti s bydlením je sledováno, jakým způsobem na sebe vzájemně působí obyvatelé a jejich obytné prostředí. Spokojenost s bydlením bývá hodnocena na základě objektivních, subjektivních i osobních atributů a obvykle se vztahuje k hodnocení domova, sousedů a sousedství. Konkrétní faktory hodnotící spokojenost s bydlením nejsou pevně dány, ale jsou přizpůsobovány výzkumnému problému (Amerigo a Aragones, 1997, s. 47). Někteří autoři kladou větší důraz na důležitost subjektivního pohledu, jiní na objektivní aspekty bydlení. „Význam subjektivity jednotlivce a objektivních charakteristik prostředí při utváření názoru na kvalitu prostředí představuje různá hlediska konceptu rezidenční spokojenosti“ (Dvořáková, 2017, s.36).

Amerigo a Aragones (1997, s. 50) rozdělují faktory ovlivňující spokojenost s bydlením do čtyř vzájemně propojených kategorií: objektivní, subjektivní, fyzické a sociální. Do sféry na pomezí subjektivních a společenských faktorů zařazují pocit bezpečí, sousedské vztahy, vazbu k prostředí a homogenitu místa. Na pomezí sociálních a objektivních faktorů hodnotí věk, životní cyklus, přítomnost blízkých či příbuzných osob v okolí, délku bydlení v domě a skutečnost, zda je dům pronajímán či vlastněn. Faktory, které se vztahují k fyzickému a objektivnímu hodnocení, jsou úroveň hluku, počet členů v domácnosti, osvětlení. Na pomezí fyzických a subjektivních faktorů autoři uvádějí například hodnocení fyzických atributů bytu, vzhled a údržbu okolního prostředí. Studie prováděné Amerigo a Aragonesem ukazují, že z hlediska hodnocení spokojenosti s bydlením obyvatel s nižším socioekonomickým statutem hrály největší roli sousedské vztahy, těsně následované pocitem bezpečí. Podle těchto studií jsou psychosociální aspekty, jako vztahy se sousedy, silnějšími ukazateli spokojenosti než ty, které se vztahují k fyzickým prvkům, jako je například vybavení domu (Amerigo a Aragones, 1997, s. 50).

Podle Musila a kol. (1985, s. 279) se mezi deset nejdůležitějších vlastností obytného prostředí z hlediska celkové spokojenosti s bydlením obyvatel starších čtvrtí řadí vybavení domu, chování lidí v okolí, spokojenost s bytem, úroveň klidu v okolí, výhled z okna, úprava zeleně v okolí, architektura v okolí, upravenost a čistota, vzdálenost k parku a na posledním místě tvar domů v okolí. Musil, stejně jako Amerigo a Aragones zdůrazňuje, že hlavním

činitelem celkové spokojenosti je, vedle vybavenosti domu (nikoli bytu), chování lidí. Jak poukazuje Nina Dvořáková (2017, s. 36), hodnocení spokojenosti s bydlením je rovněž určeno metodologií a přístupem výzkumníka.

2.3.5 Kvalita života

Kvalita života je komplexní multidimenzionální fenomén, který je různými autory uchopován různými způsoby. V této práci je kvalita života chápána spíše obecněji a je pojata jako „pocit pohodlí, spokojenosti či nespokojenosti se životem, jako pocit štěstí či neštěstí“ (Division, 1973, s. 210) (překlad vlastní). Kvalita života bývá hodnocena na základě objektivních i subjektivních faktorů. Objektivní indikátory, jako je úroveň znečištění okolí, míra kriminality či cena bydlení sice mohou mít vliv na hodnocení kvality života, ale nemusejí nutně odrážet to, co dělá lidi skutečně šťastné. Výsledky dosavadních studií ukazují, že je to právě úroveň spokojenosti s bydlením, která se velkou měrou podílí na celkové spokojenosti lidí (Lee a Park, 2010, s. 46).

V současnosti jsou při zkoumání kvality života zohledňovány především její subjektivní aspekty a jsou „hledány zejména takové metody a indikátory, které by změřily pocit štěstí a míru životní spokojenosti. Současné výzkumy subjektivní kvality života se zaměřují zpravidla na tři hlavní tématické oblasti. První z nich je celková spokojenost s životem, druhou je spokojenost s dílčími oblastmi života (rodina, práce, bydlení, seberealizace, sociální vazby, společenské uznání), třetí tématickou oblastí je oblast hledání nejvýznamnějších faktorů, jež podmiňují vznik subjektivního pocitu kvalitního a smysluplného života a hledání souvztažností mezi těmito faktory“ (Heřmanová, 2012, s. 411).

2.3.6 Závěr

V otázce bydlení hrají vzájemné vztahy mezi lidmi a mezi lidmi a jejich prostředím důležitou roli. Tyto aspekty jsou významné zejména ve vícebytových domech, ve kterých je společná komunikace mezi obyvateli jedním z hlavních rysů bydlení. Společné prostory poskytují obyvatelům domu nejen prostor pro vzájemnou interakci, ale jsou rovněž zdrojem

hluku. Ve vícebytových domech je proto kladen velký důraz na vzájemné ohledy jednotlivých obyvatel domu.

K posouzení reflexe kvality života respondentů je v tomto výzkumu zvoleno kritérium spokojenosti s bydlením, pomocí kterého se sleduje, jak na sebe vzájemně působí obyvatelé a jejich obytné prostředí. Přestože konkrétní faktory hodnotící spokojenost s bydlením nejsou pevně dány, ale jsou přizpůsobovány výzkumnému problému, jsou v kapitole uvedeny faktory, podle kterých je spokojenost s bydlením nejčastěji posuzována.

2.4 Domov

V dnešním globalizovaném světě, ve kterém je snadné vycestovat do všech koutů světa a ve kterém rychlé přenosy dat a informací stírají rozdíly mezi „tady“ a „tam“, se stává otázka domova stále naléhavější (Lederová Kolajová, 2016, s. 6). Stále častěji se dnes v každodenních interakcích setkávají různé kultury a sociální skupiny a jsou tak neustále konfrontovány postoje, hodnoty a způsoby chování různých skupin lidí. Navzdory fyzické i časové blízkosti zůstávají ale kulturní a sociální vzdálenosti mezi lidmi nepřekonané (Pospíšilová a Pospíšilová, 2014, s. 99). Unifikovanost prostředí, kterou vytvářejí nadnárodní firmy a další podobné elementy, mohou v lidech oslabovat a relativizovat cítění domova. Vedle toho je v současnosti také velmi snadné změnit místo pobytu, někdy je k tomu společnost přímo nabádána: „Slýcháme například, že jsme málo ochotni stěhovat se za prací a že to není správné a progresivní, nebo že příležitosti a zážitky nás teprve čekají – jen odjet tam či onam. Jenže k opravdovému vnímání domova (domova, který má fungovat jako zázemí a dávat pocitovat sepětí s našimi kořeny, domova, z něhož můžeme čerpat jistotu, sílu a energii) nestačí jen někde bydlet. To potřebné něco navíc je ztotožnění se s jeho prostředím. Protože opravdu důvěrně rádi můžeme mít pouze to, co důvěrně poznáme. A o to, co poznáme, dokážeme lépe pečovat“ (Lederová Kolajová, 2016, s. 6).

2.4.1 Konceptualizace pojmu domov

Domov není předmět, který by se dal exaktně popsat a jehož hranice by bylo možné jasně vymezit. Domov je lidský fenomén, který je různými lidmi chápán různě a jeho objektivizace je tudíž nemožná (Pelcová, 2008, s. 1). „Někteří jedinci si pojem domov ztotožňují s blízkými lidmi či matkou, jiní domov chápou jako synonymum jistoty, klidu a bezpečí, jiní jako určité konkrétní místo, prostor či krajinu, jiní jako prostředí, které jim zprostředkovalo základní životní orientaci, základní znalosti a návyky“ (Heřmanová a Patočka, 2007, s. 64). Přestože se pohledy na domov různí, lze s jistotou říci, že je domov základním způsobem lidské existence, významnou a nepostradatelnou součástí každého člověka (Hogenová, 2008, s. 3). Jak uvádějí Heřmanová a Patočka (2007, s. 65), pokud domov přestane pro člověka být srozumitelný a čitelný, může se stát odcizeným prostorem spojeným s negativními emocemi.

Ke upřesnění způsobu, jakým je v tomto výzkumu k domovu přistupováno, je vhodná definice Zdeňka Kučery a Magdaleny Kaškové (2016) uvedená ve sborníku *Domov a krajina*. Autoři ve svém příspěvku domov představují následovně: „Domovem rozumíme v širokém pojetí místo různých měřítek, které je vymezeno vztahem jedince (nebo skupiny) k němu, od bytu/domu, přes obec až po národní stát. Pocit domova, který je společný všem lidem, je vyjádřením výjimečně silného vztahu jedince k takovému místu, je základem jeho identity¹, umožňuje mu jeho sebevymezení a je přirozenou součástí jeho života. Pocit domova lze charakterizovat jako pocit stability, čitelnosti, jedinečnosti, vysoké důvěrnosti a záliby v určitém místě. Krajina domova je pak takové prostředí, které je člověku dobře známé, dokáže jej snadno interpretovat a o němž ví, co v něm má očekávat, cítí se v něm bezpečně. Domov je rovněž prostorem, v němž se odehrává naše každodennost. Právě rutinní každodenní činnosti nám zpětně dodávají pocit jistoty a čitelnosti“ (Kučera a Kašková, 2016, s. 33). Vztah k domovu navíc nezáleží jen na samotném jedinci, ale je ovlivňován i vnějšími podmínkami, například ekonomickým, politickým, sociálním a kulturním kontextem (Kučera a Kašková,

¹ Kučera a Kašková (2016) pojímají identitu jako „způsob, jímž se jedinec nebo určitá skupina vymezuje ve vztahu k druhým. Její součástí tedy není pouze zpravidla pozitivní vyjádření vztahu k určitému místu či společenství, ale také uvědomění si jejich rozmanitosti a odlišnosti“ (Kučera a Kašková, 2016, s. 33)

2016, s. 33). „K domovu patří pravidelný chod života: v čase k odpočinku a k práci, k občerstvení a spánku, k zábavě a zaměstnání, k jídlu a milování“ (Pelcová, 2008, s. 3).

„Mnohvrstevnatost pojmu domova (a tím i jeho problematické analytické užití) se odráží v mnohosti paradigmat, skrze které sociální vědy domov uchopují“ (Vacková a Galčanová, 2014, s. 187). Studium domova se věnuje antropologie, která domov zkoumá primárně jako privátní místo, sociologie, která domov nahlíží jako moderní fenomén vyrůstající z charakteru kapitalistické industriální společnosti, feminismus, pro který domov představuje místo nerovností, geografie, která klade důležitost na morální význam domova či fenomenologie, jejíž výzkumy se orientují na domov jako místo, jehož je člověk součástí, a které je zásadní pro jeho každodenní bytí ve světě. Některé výzkumy jsou také inspirovány psychoanalytickou teorií, která chápe domov jako místo utváření vztahů k okolí. Určité spojení všech těchto přístupů k domovu představuje kulturní geografie domova, skrze kterou je možné fenomén domova uchopit na různých úrovních, „od organizace pracovního stolu a nejmenšího obývaného pokoje až po rovinu domoviny a vlasti“ (Vacková a Galčanová, 2014, s. 187). Ať už je domov studován z jakéhokoli úhlu, obecně se vyjádřením „mít domov“ chápe „možnost uspokojit potřebu soukromí a intimity v místě, kde se cítím bezpečně, jehož podobu mohu ovlivnit a které sdílím s dalšími členy rodiny“ (Vacková a Galčanová, 2014, s. 176).

2.4.2 Prostor domova

Domov, byt, dům a soukromí či soukromý prostor jsou v běžné řeči často zaměňovány. Hranice mezi sférou privátní a veřejnou mohou být chápány mnoha způsoby. Nejvhodnějším rozlišením se s ohledem na téma práce zdá uvést rozdíl mezi tím, co je chápáno jako osobní nebo se vztahuje pouze k menší skupině osob a tím, co je považováno za sdílené v rámci širší komunity nebo společnosti. Přestože podle mnoha autorů se nejedná o jasné oddělení, ale spíše o osy postihující spojitost mezi dvěma póly, jsou v každodenním životě tyto hranice velmi zřetelně fyzicky vymezovány, například ploty, hradbami, okny nebo zdmi. Jsou také neustále vyjednávány určitými typy aktivit, jako je například společností stanoveným přípustným chováním ve veřejných prostorech nebo určování toho, kdo a za jakých příležitostí smí být puštěn přes práh bytu (Vacková a Galčanová, 2014, s. 171).

Existují ale i faktory, které mohou pocit domova narušit. Řadí se mezi ně nemožnost ovlivňovat podobu prostoru, který lidé obývají a určovat v něm pravidla. Pokud je domov chápán jako místo bezpečí a přináležení, mohou být představy o domově narušovány i přítomností cizinců. Vacková a Galčanová (2014, s. 179) uvádějí, že osoby, jejichž kořeny jsou místními obyvateli vnímány jako vzdálené a tím pádem ani jejich životní zkušenosti nejsou považovány jako místní, jsou chápáni jako cizinci, kteří narušují stálost domova. Pojmy cizinec, bezdomovec či migrant odkazují ke kulturním vzorcům západní společnosti, ve které převažuje právě stálost nad tokem. Z takového pohledu je domov jasně vymezeným místem, „uzavřeným soukromým prostorem, kde jsem svým pánem“ (Vacková a Galčanová, 2014, s. 179). S představou domova se tak pojí dichotomie „my“ a „oni.“ Lze hovořit o procesu určité exkluze, kdy se lidé pokoušejí z míst svého bydliště vyloučit přítomnost „druhých“ - zneklidňujících a nekonformních osob (Vacková a Galčanová, 2014, s. 180).

2.4.3 Závěr

Pocit domova je významným aspektem života každého z nás. Samotný koncept domova je ale komplexním fenoménem, který lze uchopit na různých úrovních a skrze různá společenskovední paradigmatata, tudíž není možné ho jednoznačně vymezit. Ať už je pojem nahlížen z jakékoli perspektivy, bývá spojován zejména s pocity soukromí, bezpečí, známosti, blízkosti a klidu. Mezi faktory, které mohou pocit domova narušovat, se řadí nemožnost ovlivňovat podobu prostoru a určovat v něm pravidla. Pocit domova, jako pocit bezpečí a přináležitosti, může být také narušován přítomností cizinců.

V dnešní době dochází ke stále častějšímu střetávání různých kultur a sociálních skupin, což má vliv na podobu společenských vztahů a každodenních aktivit. Je proto důležité věnovat pozornost všem významným hodnotám lidského života, které mohou být těmito kulturními proměnami ovlivněny. Současné studie zkoumající domov proto začínají klást důraz na jeho proměnlivou a nestálou formu. Vycházejí z předpokladu, že vztah k domovu, stejně jako ke každému místu, je produkován prostřednictvím sociálních vztahů a s ním spojených praktik, které se proměňují (Gibas, 2017).

3 METODOLOGICKÁ ČÁST

3.1 Výzkumné otázky

Prostudovaná odborná literatura a výše zmíněné články v médiích, které upozorňují na řadu nepokojů místních obyvatel se službou Airbnb, mě přivedly na následující výzkumné otázky:

- Jakým způsobem ovlivňuje Airbnb reflexi kvality života respondentů z hlediska spokojenosti s bydlením?
- Jakým způsobem reflektují respondenti vliv Airbnb na povahu sousedských vztahů v domě?

V průběhu prvních rozhovorů se ukázalo, že v průběhu každodenních interakcí místních obyvatel a turistů, během kterých se setkávají lidé různých kultur a různých sociálních skupin, výrazně proměně podléhá zejména reflexe domova. Výzkumný problém jsem proto rozhodla rozšířit o následující otázku:

- Jakým způsobem ovlivňuje Airbnb reflexi domova respondentů v širším smyslu, zejména ve vztahu k sousedství?

3.2 Výzkumná strategie

Kvalitativní metoda je vhodná ke zkoumání společenských situací, které reflektují každodennost jedinců či skupin. Smyslem kvalitativních výzkumů je porozumět sledovanému sociálnímu problému, nalézt v něm souvislosti, vazby, struktury a pravidelnosti (Hendl, 2005, s. 51-52). Hlavním úkolem badatele „je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své každodenní aktivity a interakce“ (Hendl, 2005, s.52). S ohledem na uvedené cíle mého výzkumu jsem se rozhodla použít kvalitativní strategii, aby se mi tak podařilo získat od jednotlivých dotazovaných velké množství informací, které by mi umožnily hlouběji porozumět sledovanému fenoménu a pochopit postoje, názory a pocity jednotlivých

informátorů. Pro kvalitativní výzkumy je charakteristické, že zkoumaný problém není zcela ohraničený a vyjasňuje se až v průběhu bádání. Jednotlivé fáze výzkumu, jako je utváření vzorku, sběr dat, analýza a interpretace, probíhají souběžně, díky čemuž je možné výzkum nově vzniklým situacím přizpůsobovat (Novotná, 2017). Tato skutečnost mi umožnila rozšířit výzkumný problém o otázku domova.

3.3 Metoda získávání dat

Výzkum jsem provedla prostřednictvím kvalitativních polostrukturovaných rozhovorů, neboť jsem chtěla porozumět tomu, jak aktéři vnímají zkoumanou sociální realitu, ve které se ocitli, zjistit jejich pocity a postoje. Jan Hendl (2005, s. 164-174) polostrukturované rozhovory popisuje jako rozhovory pomocí návodu, přičemž návodem se v tomto případě rozumí okruh témat či širší seznam otázek, které je v průběhu rozhovorů potřeba probrat, aby se skutečně dostalo na všechna témata, která jsou pro výzkum důležitá.

Předem připravený seznam širších tématických okruhů v mém výzkumu byl následující:

- **Bydliště** - charakteristika bytového domu (počet bytů k dlouhodobému pronájmu, počet ke krátkodobému; doba, jakou je v bytě Airbnb používáno); počet osob žijících v bytě informátora; doba bydlení v bytě; popis a vztah k okolnímu prostředí
- **Sousedé a sousedské prostředí** – reflexe vzájemných vztahů s ostatními obyvateli (osobní vztahy, vzájemná pomoc, navštěvování, společná setkání, četnost a způsoby interakce); atmosféra v domě; porovnání vztahů, každodenního života, atmosféry v domě před existencí krátkodobého pronajímáním se situací dnes; reflexe změn
- **Hosté** – vzájemný kontakt informátorů s hosty (příležitosti, kdy se setkávají, podoba a četnost sociálních interakcí, pocity informátorů během interakcí s hosty); zkušenosti informátorů s hosty; charakteristika hostů z pohledu informátorů; zaujímaný postoj k hostům; vnímaná pozitiva nebo negativa spojená s přítomností hostů; reflexe platformy Airbnb

- **Domov** – význam a pocit domova; reflektovaná míra pocitu bezpečí, uvolnění, prostoru a klidu na domácí aktivity; pozitiva a negativa připisovaná svému domovu; srovnání reflexe domova před existencí krátkodobého pronajímáním se situací dnes; význam připisovaný konkrétním změnám
- **Osobní údaje informátora**
- **Prostor pro dodatečné informace a poznámky informátora**

Z uvedených okruhů jsem si předem připravila konkrétní otázky. Při jejich formulaci jsem dbala na to, aby nebyly žádným způsobem zavádějící, hodnotící ani mlhavé, aby se vždy ptaly pouze na jednu konkrétní věc, byly jasné a srozumitelně pokládané (Hendl, 2005, s. 172). Jan Hendl (2005, s. 174) uvádí, že polostrukturované rozhovory poskytují tazateli poměrně velkou volnost a je na něm, jakým způsobem a v jakém pořadí informace pro zodpovězení výzkumného problému získává. Předem připravené otázky jsem proto v závislosti na průběhu rozhovorů pozměňovala a rozvíjela tak, abych se dozvěděla co nejvíce informací. Vzhledem ke zvolené metodě jsem se na některé otázky ptala přímo, jiné odpovědi jsem získala nepřímo z výpovědí informátorů. Přesto, že jsem se vždy důkladně řídila stanovenou osnovou, dbala jsem na to, abych informátorům poskytla dostatečný prostor pro vyjádření, a abych jim umožnila své odpovědi upřesnit či doplnit (Zandlová, 2018).

Na začátku rozhovoru jsem kladla jednodušší otázky a s postupem času jsem se propracovávala k závažnějším a osobnějším otázkám. Délka rozhovorů se pohybovala v rozmezí 20-35 minut v závislosti na otevřenosti, sdílnosti a zkušenostech informátorů.

Zvolená metoda je časově velmi náročná, a proto jsem provedla rozhovor s 12-ti respondenty. Ačkoli se nejedná o početný vzorek, domnívám se, že se výzkumné otázky podařilo objasnit. Díky malému počtu respondentů navíc dostaly jednotlivé výpovědi dostatečný prostor v prezentaci výsledků výzkumu.

3.4 Výběr aktérů; výběr lokality

Aktéry pro můj výzkum jsem vybírala s ohledem na výzkumný problém, byli tudíž voleni na základě výběrové strategie. Účastníci výzkumu museli bydlet ve vícebytovém domě,

ve kterém se nacházel alespoň jeden byt pronajímáný skrze Airbnb. V ideálním případě jsem požadovala, aby se služba Airbnb v daném domě provozovala minimálně šest měsíců, čímž jsem chtěla předejít situaci, že by informátoři neměli se službou dostatek zkušeností. Informátoři měli v domě bydlet nejméně rok před tím, než se v jejich domě začalo Airbnb provozovat. Tuto podmínku jsem stanovila z důvodu, aby informátoři mohli popsat případné změny, které krátkodobé pronajímání v reflexi zkoumaných aspektů způsobilo. Všichni účastníci mého výzkumu jsou plnoletí a jsou zastoupeni muži i ženy.

Aby byl vzorek informátorů sevřenější, omezila jsem lokalitu výzkumu pouze na Prahu 1. Místo bydliště jsem dále více nspecifikovala a respondenti pocházejí z různých částí Prahy 1. Tento údaj z důvodu zachování anonymity blíže nspecifikuji. Ačkoli jsem zvažovala, že bych výzkum omezila pouze na jeden vícebytový dům, nakonec jsem od této možnosti ustoupila. Jak jsem se dozvěděla během prvních rozhovorů, ne všichni stálí obyvatelé domů respondentů se k situaci s Airbnb chtějí otevřeně vyjadřovat a mnohdy pro ně bývá citlivým tématem. Mohlo by proto být obtížné získat požadované informace pro takový druh výzkumu.

Praha 1 je oblast s nejvyšší koncentrací sdíleného ubytování Airbnb v celé Praze i v celé České republice². S tím souvisí i skutečnost, že počet stížností místních obyvatel na sdílené ubytování je v této lokalitě nejvyšší. Z toho důvodu jsem předpokládala, že respondenti, kteří se mnou budou ochotni sdílet své zkušenosti, mi poskytnou bohaté informace pro tento výzkum.

Jako techniku pro volbu aktérů jsem se rozhodla zvolit metodou nabalování. Principem této techniky je, že dotazování uvádějí kontakt na další potencionální informátory vhodné pro výzkum. Klíčovým faktorem je tedy volba prvního informátora (Hendl, 2005, s. 150). Osoba, kterou jsem oslovila jako první, byl muž z reportáže zveřejněné na internetovém serveru, ve které krátce popisoval problémy, se kterými se v důsledku působení Airbnb v jeho domě potýká. Technika nabalování bohužel ztroskotala už po druhém rozhovoru, neboť se mi s třetí doporučenou osobou nepodařilo vyjednat schůzku. Po krátkém tápání se mi podařilo na sociální síti Facebook narazit na skupinu, která slouží občanům Prahy 1 řešit problémy týkající

² Z hlediska krátkodobých ubytovacích zařízení v Praze zabíralo Airbnb v květnu roku 2017 asi 48,2% trhu. Zbýlá část patřila tradičním ubytovacím zařízením. Největší koncentrace ubytovacích kapacit se nacházela v Praze 1, kde Airbnb nabízelo k ubytování 30 837 lůžek (© 2017, Úřad vlády České republiky).

se městské části Prahy 1. Po kontaktování správce jsem na skupinu napsala krátký příspěvek, ve kterém jsem členy skupiny seznámila s tématem a cílem mé bakalářské práce a požádala jsem je, aby mě v případě zájmu zúčastnit se mého výzkumu kontaktovali. Takto se mi podařilo provést rozhovor s osmi informátory. Poslední dvě osoby jsem oslovila na setkání občanů Prahy 1, kam jsem získala pozvání od prvního místostarosty Prahy 1, který mi (po přečtení mého příspěvku na sociální síti Facebook) chtěl tímto krokem poskytnout pomoc při výzkumu, za což jsem mu velmi vděčná.

3.5 Analýza, vyhodnocování a interpretace získaných dat

Po každém rozhovoru jsem nahrávku převedla do písemné podoby pomocí doslovné transkripce. Mluvený projev jsem při přepisování očistila pouze od nedostatků ve větné skladbě (Hendl, 2005, s. 208). Každý rozhovor jsem přepsala téměř neprodleně po skončení. Během přepisování jsem si do textu zaznamenávala i neverbální projevy.

Analýzu dat jsem provedla prostřednictvím přístupu založeném na segmentaci a kódování. Přepsaný text jsem rozčlenila na jednotlivé významově homogenní části, které jsem označila konkrétními kódy. Identifikovaná témata jsem porovnávala a přeskupovala a pokoušela se přitom nalézt a rozkrýt významy, které konkrétní aspekty sociálního problému nesou, vyhledat vztahy mezi kódy, společné znaky, ale i rozdíly, které by mi pomohly zkoumaný problém lépe interpretovat. Vedle přepsaného textu jsem nechala prostor pro dva sloupce. Do prvního sloupce jsem psala jednotlivé kódy a do druhého sloupce jsem prostřednictvím poznámek a krátkých úvah komentovala jednotlivé pasáže. Následně jsem zpracovala každé téma výzkumu a pro dokreslení situace jsem použila vybrané citace z rozhovorů. Zároveň jsem u sebe nosila malý poznámkový blok, do kterého jsem si zapisovala všechny postřehy, které mě během výzkumu napadaly. Tyto poznámky mi posloužily jako základ pro finální interpretace získaných dat, kterou jsem se pokusila systematicky a uceleně představit v empirické části (Heřmanský, 2017; Hendl, 2005, s. 207).

3.6 Zajištění kvality výzkumu

Díky slabé standardizaci mého výzkumu jsem měla neustále možnost ověřovat si, zda informátoři kladeným otázkám rozumějí a v případě potřeby jsem otázky přeformulovala. Provedený výzkum je proto vysoce validní. Na druhou stranu jím nelze zaručit, že by opakované měření přineslo shodné výsledky, vyvozené závěry proto nemohou být zobecňovány (Šťovíčková Jantulová, 2017).

Každý badatel je součástí světa, který zkoumá, „proto je vysoce spekulativní, jak je možné dosáhnout absolutní objektivity“ (Švaříček a Šedřová, 2008, s. 31). Abych zajistila co nejvyšší validitu mého výzkumu, považuji za vhodné uvést i mou vlastní situovanost. Sama bydlím v rodinném domě v jižních Čechách a přímé zkušenosti s Airbnb mám pouze jako host, který této platformy využil před několika lety během cestování v zahraničí. Během výzkumu jsem se snažila neustále reflektovat svou pozici jakožto výzkumníka a pokusila se zastávat neutrální postoj. V práci kladu velký důraz na transparentnost výzkumu a popisuji veškeré důležité kroky a rozhodnutí, která jsem během výzkumu učinila.

3.7 Etika výzkumu

Během mého výzkumu jsem pečlivě dbala na dodržování všech etických zásad jak ve výzkumném procesu, tak ve vztahu k účastníkům výzkumu. Vycházela jsem především z Etiky výzkumu (Ezzeddine a kol., 2017), z knihy Kvalitativní výzkum Jana Hendla (2005). K publikační etice jsem přistupovala svědomitě, dodržela jsem veškeré citační normy a vyhnula jsem se jakékoli falzifikaci a plagiátorství.

Na začátku každého setkání jsem se účastníkům představila a seznámila je s účelem výzkumu. Ubezpečila jsem je o anonymitě výzkumu a o tom, že v práci nezveřejním žádné osobní údaje. Respondenti proto vystupují pod smyšlenými jmény. Informátory jsem ujistila o tom, že nemusejí odpovídat na kteroukoli otázku a že budou mít možnost rozhovor kdykoli v průběhu ukončit bez udání důvodu. Aktéry jsem požádala o souhlas rozhovory nahrávat a nabídla jim možnost přečíst si přepis rozhovoru před tím, než ho použiji v mé práci. Stalo se mi pouze jednou, že by si informátorka nechala zaslat přepis rozhovoru. Respondentům jsem na sebe dala svůj kontakt a nabídla jim možnost se na mne kdykoli obrátit v případě dotazů

ohledně výzkumu. Poté, co jsem se s informátory dohodli na všech výše uvedených bodech jsem je požádala o potvrzení informovaného souhlasu v písemné podobě. Na každé setkání jsem s sebou přinesla dva výtisky, z nichž jsem jeden nechala informátorovi a druhý jsem si uschovala. Přepsané dokumenty byly důkladně zabezpečeny a osobní a citlivé údaje jsem uchovávala odděleně.

3.8 Průběh výzkumu

Rozhovory probíhaly od konce března do začátku května. Čtyři rozhovory jsem uskutečnila telefonicky a osm rozhovorů proběhlo osobně. S každým informátorem jsem se vždy domluvila předem na času a místě setkání, přičemž osobní setkání proběhla v pěti případech v kavárně nebo restauraci, jeden rozhovor proběhl během polední pracovní pauzy v přílehlé zahradce, další rozhovor proběhl na lavičce v klidném prostředí centra Prahy. Jeden z informátorů mě provedl přímo po domě, ukázal mi, které byty jsou pronajímány a jakým způsobem turisté, ať chtěně či nechtěně, poškozují veřejné prostory domu. Následně rozhovor proběhl v místnosti určené pro schůzky společenství vlastníků.

Každý z informátorů si na rozhovor udělal dostatek času a ochotně odpověděl na všechny položené otázky. Setkání vždy proběhla ve velmi příjemné atmosféře a informátoři byli nadmíru vstřícní a laskaví. Během prepisování prvních rozhovorů jsem si začala všimnout, že se informátoři velmi často zmiňují o způsobu, jakým Airbnb zasahuje do pocitu jejich domova. V důsledku toho jsem se rozhodla dohledat si odbornou literaturu věnovanou fenoménu domova a rozšířit výzkumné otázky o reflexi domova. Tři respondenty, se kterými jsem se k tématu reflexe domova přímo nedostala, jsem zpětně požádala o zodpovězení doplňujících otázek. Všichni mi odpovědi ochotně poskytli. Pro prvních osm respondentů se otázka ukázala jako skutečně naléhavá a přinesla zajímavá zjištění pro můj výzkum. Mezi posledními čtyřmi respondenty se ovšem objevili tři, kteří přímý vliv Airbnb na reflexi domova nepocítovali. Této skutečnosti se budu podrobněji věnovat v kapitole věnované analýze rozhovorů. I přes uvedené okolnosti jsem se otázku domova rozhodla do výzkumu zařadit.

4 EMPIRICKÁ ČÁST

4.1 Analýza rozhovorů

Rozhovory, které by mi pomohly zodpovědět výzkumné otázky, jsem provedla s 12-ti respondenty. V rámci zachování anonymity nezveřejňuji zaměstnání ani další osobní údaje jednotlivých informátorů. Uvedená jména jsou smyšlená, věk a doba, jakou v domě informátoři žijí, jsou z důvodu ochrany soukromí kategorizovány. Pro přehlednost uvádím následující tabulku.

Jméno	Věková kategorie	Počet pronajímaných bytů	Počet let života v domě	Vzdělání
Anna	40-50 let	2-3	5-10 let	VŠ
Ema	30-40 let	2-3	20 a více let	SŠ
Ivan	30-40 let	11	5-10 let	VŠ
Jan	30-40 let	1	3-5 let	VŠ
Jiří	30-40 let	19	3-5 let	VŠ
Karla	30-40 let	2	10-20 let	VŠ
Kryštof	30-40 let	1	20 a více let	VŠ
Libor	30-40 let	1	10-20 let	SŠ
Marta	60-70 let	1	20 a více let	SŠ
Milan	40-50 let	7	10-20 let	VŠ
Milena	60-70 let	1	20 a více let	VŠ
Tomáš	30-40 let	6	5-10 let	VŠ

Způsob, jakým informátoři reflektují vliv Airbnb na zkoumané sociální aspekty, je ovlivněn řadou vnitřních i vnějších faktorů, mezi kterými jsem vysledovala jisté pravidelnosti. Významnou roli hraje způsob, jakým respondenti uvažují o přístupu a chování jednotlivých pronajímatelů bytů. Dále má význam vliv počet a lokace pronajímaných bytů v domě informátorů. Považuji za vhodné poznamenat, že s ohledem na zvolenou strategii výzkumu se zjištěné pravidelnosti vztahují pouze k účastníkům výzkumu a nepředstavují pravidelnosti, které lze pokládat za obecně platné. Identifikované pravidelnosti jsem se rozhodla představit v úvodu kapitoly, neboť představují faktory, které následně prostupují celou analýzou. Osobní charakteristiky, které bylo možné zveřejnit i s ohledem na zachování anonymity, jsou uvedeny zvlášť u jednotlivých výpovědí.

Následující část této kapitoly je strukturována do tří oddílů. V každém oddílu jsou prezentovány výsledky rozhovorů s cílem představit odpovědi na výzkumné otázky a tvrzení, ke kterým jsem dospěla, dokládám výpověďmi jednotlivých informátorů. Na začátku každého oddílu je pro lepší přehlednost znovu představena výzkumná otázka. Závěr každé podkapitoly obsahuje stručné shrnutí představených zjištění.

Přístup pronajímatelů v reflexi respondentů

Reflektovaná intervence Airbnb do sociálních aspektů, které jsou předmětem tohoto výzkumu, se liší s ohledem na to, jak jednotliví respondenti uvažují o způsobu, jakým je u nich v domě Airbnb provozováno. Z takového hlediska je možné pronajímatele bytů rozdělit do tří kategorií. První kategorii tvoří majitelé pronajímaných bytů, kteří v domě zároveň v jiném bytě bydlí. Druhá kategorie je tvořena pronajímateli, kteří, přestože v domě nebydlí, udržují s respondenty aktivní kontakt a snaží se jim vycházet v jejich požadavcích vstříc. Třetí kategorie je tvořena spekulanty nebo firmami, o kterých respondenti většinou smýšlejí jako o subjektech, kteří nemají zájem na spokojenosti stálých obyvatel domu a se kterými přicházejí do minimálního nebo žádného kontaktu. V následující části jsou podrobněji představeny jednotlivé kategorie pronajímatelů a předkládaná tvrzení jsou doplněna výpověďmi některých informátorů.

V případech, kdy jsem se setkala s respondenty, v jejichž domech byli pronajímatelé bytů zároveň stálými obyvateli domů, se informátoři o těchto pronajímatelích vyjadřovali ve vztahu k situaci v domě nejméně negativně. Respondenti uváděli, že tito pronajímatelé berou ohledy na sousedské vztahy i atmosféru domu a pokoušejí se dohlížet na to, aby se ubytování turistů chovalo v souladu s dosavadním chodem domu. V takových případech informátoři nereflektují vliv Airbnb na zkoumané aspekty tak výrazně, jako respondenti, v jejichž domech se pronajímatelé řadí do třetí kategorie. Zde uvádím výpovědi paní Anny a paní Emy, v jejichž domech jsou byty pronajímány osobami, které jsem v tomto výzkumu zařadila do první kategorie:

Paní Anna: *„Já myslím, že u nás je to vážně výjimečné v tom, že majitel v domě bydlí. A já si myslím, že ani on si tam z domu nechce udělat hostel pro opilce z Holandska.“*

Paní Ema: *„My s tím velké problémy v našem domě konkrétně nemáme. Kromě toho, že občas někdo potřebuje pomoci otevřít. Možná to bude tím, že si u nás dobře vybírají pronajímatelé hosty. Že to nejsou takoví ty typický „vyřvávači“ a „opíječi“ a tak. Ve vedlejších domech, tam je to horší, to slyšíme kolikrát i z vnitrobloku ten bordel.“*

Do druhé kategorie jsem zařadila pronajímatele, o kterých respondenti uvažují jako o osobách, které, přestože v domech nebydlejí, projevují zájem na tom, aby provozováním Airbnb nekomplikovali život ostatním obyvatelům domu. I tito pronajímatelé se v očích respondentů pokoušejí ubytovávat takové hosty, kteří by svým chováním nenarušovali pořádek domu. Nejčastěji se jedná o pronajímatele, kteří v domě dříve bydleli nebo s respondenty alespoň udržují kontakt, k situaci v domě se stavějí zodpovědně a alespoň částečně s ohledem na ostatní obyvatele domu.

Paní Karla: *„Jeden pán tam bydlel už dřív a toho tedy znám. A s ním je méně problémů, než s tím, který má ten byt nad námi. Ten si ho k tomu účelu (krátkodobého pronájmu) koupil.“*

Pan Tomáš: *„Ty pronajímané byty jsou u nás ve dvou kategoriích. Buď je pronajímají lidé, kteří tam s námi dříve bydleli a po privatizaci ten byt začali pronajímat a odstěhovali se. A to jsou ti, kteří se s námi dokážou domluvit. A nebo byty, které jsou už několikrát přeprodané. To znamená, že ten člověk tam s námi nikdy nebydlel a v životě jsme ho neviděli.“*

A to jsou ti problémoví. S těmi lidmi, se kterými jsme se dříve znali, potkávali jsme se, tak ti se to snaží nějak řešit. Ale ti, kteří to koupili, nemají k tomu žádný vztah a mají to jenom na byznys, tak s těmi je ten problém.“

Informátoři dále uvádějí, že pronajímatelé, kteří v domě mnohdy ani nebyli, nemají žádný vztah k místu ani k obyvatelům domu, neprojevují zájem o situaci v domě ani o to, jak se v domě cítí jeho stálí obyvatelé, nedbají o sousedské vztahy ani o stav společných prostor domu. Takovým způsobem respondenti uvažují o firmách a o spekulantech, kteří po Praze cíleně skupují byty za účelem následní inzerce na Airbnb. Tyto pronajímatele jsem zařadila do třetí kategorie. V takových případech respondenti uvádějí, že mají možnost řešit případné problémy v domě související se s sdíleným ubytováním pouze se zástupci firem, kteří se o pronájem bytů starají. A s těmito osobami mají respondenti špatné zkušenosti, až na pana Kryštofa, podle kterého je zásadní snažit se se zástupci firmy jednat v dobrém, což v jeho očích sousedé málokdy dělají, a z toho důvodu mezi oběma stranami vznikají konflikty. Ostatní respondenti, v jejichž domech jsou byty pronajímány pronajímateli třetí kategorie, vnímají Airbnb velmi negativně, řeší nejvíce problémů a sdílené ubytování reflektují jako velkou překážku v jejich životě.

Pan Jan: *„Pronajímají to spekulanti, kteří mají skoupených X bytů a jsou často nedosažitelní...navíc se pořád mění, jsou to vlastně neprůhledné vlastnické vztahy, které jsou spojené jedním člověkem. A oni si najímají nějaké lidi, kteří to mají zajišťovat. A ti to nedělají... tím, že to jsou lidé, kteří z toho jen chtějí tahat prachy, tak je vůbec nezajímají sousedské vztahy. Nezajímá je čtvrť a nezajímá je ani spokojenost lidí, které sami ubytovávají (...) je to kombinace několika faktorů. Je to skutečnost, že je to pavlačový dům, který vůbec není dimenzovaný na to být penzion. Je to nedostupnost lidí, kteří by to mohli řešit, jejich nezodpovědnost, jejich nastavení na rýžování peněz bez ohledu na jakékoli sousedské vztahy nebo kulturu místa.“*

Na závěr shrnu situaci slovy pana Ivana. Podobným způsobem o situaci uvažují všichni informátoři.

Pan Ivan: „*Majitelé by si měli turisty, které se rozhodnou ubytovat, pečlivě vybírat a brát ohled na nás ostatní. Jakmile jsou hosté konfliktní a problémoví, tak by měli mít smůlu. Jenže u nás to funguje tak, že majitel to má na byznys a všechno ostatní je mu jedno.*“

Z uvedených informací jsou zřetelné zejména dvě dimenze, které ovlivňují způsob, jakým informátoři o pronajímatelích bytů a následně o všech mnou zkoumaných aspektech uvažují. Primárně je pro respondenty důležité, zda pronajímatelé v jejich domě kladou důraz na výběr turistů, které v bytech ubytují. Důležitý je rovněž způsob komunikace mezi respondenty a pronajímateli bytů. U informátorů, podle kterých v jejich domě pronajímání bytů představuje výlučně výdělek peněz, je reflexe domova, sousedských vztahů i spokojenosti s bydlením vlivem Airbnb velmi negativně ovlivněna. V takových případech jsou pronajímateli subjekty, které jsem zařadila do třetí kategorie. Ke komunikaci mezi nimi a respondenty dochází zřídka, přestože informátoři uváděli, že se o vzájemnou spolupráci pokoušejí. Jestliže ke komunikaci dojde, nebývá požadavkům ze stran respondentů vyhověno. Pokud informátoři uvádějí, že se pronajímatelé bytů v jejich domech snaží ke své činnosti přistupovat zodpovědně, s ohledem na místo i na jeho obyvatele, a pokud dochází ke vzájemné komunikaci mezi oběma stranami, je vliv Airbnb na zkoumané aspekty reflektován méně negativně.

Lokace a počet pronajímaných bytů

Další dva faktory, které se na reflexi respondentů podílejí, je lokace pronajímaných bytů v domě ve vztahu k umístění bytu respondenta a celkový počet pronajímaných bytů. Tyto faktory zde uvádím záměrně společně, protože jak se ukázalo, samotný počet pronajímaných bytů nemá vliv na to, jakým způsobem respondenti přítomnost Airbnb v domě vnímají. Vždy musí být zároveň zohledněna i lokace pronajímaných bytů. Pokud respondenti nejsou vystaveni přímé konfrontaci s pronajímanými byty, to znamená pokud jsou pronajímané byty umístěny alespoň dvě patra nad či pod bytem respondentů, kontakt s turisty nebývá tak intenzivní, aby zasahoval do reflexe domova respondentů. Do reflexe kvality života i

sousedských vztahů ovšem přítomnost pronajímaného bytu zasahuje, ať je umístěn v jakékoli části domu.

Paní Milena: „*Víte, já bydlím dvě patra pod nimi, takže mě se to tak nedotýká, ale ta paní, která bydlí v sousedství, tak té si myslím, že dost často tečou nervy. (...) My máme opravdu štěstí, že tady máme jenom jednu garsonku zatím, ale tady v tom bloku našem je to všechno v noci hodně slyšet a to prostě kazí ten životní komfort.*“

Paní Marta: „*Oni bydlí v prvním patře, takže jsou od nás daleko. Ale když přijdou ožralý, mají málo klíčů, tak na nás zvoní. Třeba ve tři, ve čtyři ráno na nás ožralí zvoní, abychom jim otevřeli barák a tak.*“

Podobně situaci reflektuje i pan Kryštof, který uvedl, že se jeho byt nikdy nenacházel v bezprostřední blízkosti pronajímaných bytů, a proto sám s Airbnb hosty problém nikdy neměl. Do jeho života krátkodobé pronajímání vstupuje spíše jako element, který narušuje sousedské vztahy v domě.

Celkový počet pronajímaných bytů v domě je pro respondenty zásadní především z hlediska sociálních vazeb, atmosféry v domě, sousedských vztahů a přístupu ke společným prostorám domu, jak bude patrné v následující kapitole.

4.1.1 Kvalita života

Jedním z cílů výzkumu bylo zjistit, jakým způsobem ovlivňuje Airbnb reflexi kvality života respondentů. S ohledem na to, že Airbnb nahlížím jako sociální fenomén, který vstupuje do oblasti bydlení respondentů, rozhodla jsem se při posuzování kvality života respondentů přidržovat konceptu spokojenosti s bydlením prostřednictvím kterého sleduji, jakým způsobem na sebe vzájemně působí obyvatelé domu a jejich obytné prostředí a skrze který se pokouším popsat míru naplnění potřeb respondentů v místě jejich bydliště.³ Nina Dvořáková (2017, s. 36) uvádí, že to, co se hodnotí jako rezidenční spokojenost, je „formováno nejen vztahem člověka k prostředí, ale také způsobem provedení a interpretace zjištěných skutečností.“⁴ Proto je potřeba reflektovat nejen metodu, jakou jsem ke sběru dat zvolila, ale i

3 Viz. str. 22

4 Viz. str. 19

způsob, jakým jsem ke konkrétním závěrům dospěla. Hodnotím jen ty aspekty spokojenosti s bydlením, které procházejí v reflexi respondentů vlivem Airbnb proměnami. Důležité je rovněž zmínit, že jsem otázky zjišťující spokojenost s bydlením nekladla přímo. Během rozhovorů jsem informátory pouze směřovala způsobem, pomocí kterého by mi sami sdělili, jak Airbnb ovlivňuje úroveň spokojenosti s bydlením. Otázky byly nejčastěji formulovány následovně: „*Pokud byste porovnal/a život v domě před tím, než se byty začaly pronajímat, se životem dnes, došlo podle Vás k nějakým změnám?*“ Poté jsem se doptala, jak jsou konkrétní změny respondenty vnímány. Jednotlivé výpovědi jsem se pokusila systematicky utřídit a nalezené pravidelnosti i odlišnosti vysvětlit s ohledem na jedinečný kontext každého informátora s vědomím, že se jedná o velmi subjektivní otázku. Díky tomu se mi podařilo odhalit některé faktory, které jsou z hlediska spokojenosti s bydlením sdíleným ubytováním ovlivněny. Tyto faktory korespondují s některými, které ve svých pracích uvádějí Amerigo a Aragonés (1997) i Jiří Musil (1985). Z výpovědí respondentů je patrné, že Airbnb má vliv zejména na úroveň hluku, pocit bezpečí a soukromí, sousedské vztahy a s tím související atmosféru v domě, komfort života, údržbu okolního prostředí a degraduje původní význam společných prostor domu. Pocit bezpečí a sousedské vztahy jsou vysvětleny v kapitolách, které se zabývají otázkou domova a sousedských vztahů. Zbylé faktory rozeberu v tomto oddílu.

Hluková zátěž a s tím související úroveň soukromí

Potřeba soukromí, izolace, samoty, možnosti kontrolovat vstupy a setkání s ostatními obyvateli domu se v současném životě plného ruchu a stresu stává stále více žádoucí a bývá uváděna jako jedna ze základních podmínek pro spokojený život.⁵ Zajistit tyto potřeby ve vícebytových domech může být mnohdy obtížné, neboť společné komunikační prostory uvnitř domů jsou samy o sobě zdrojem hluku a náhodných sociálních kontaktů. Pokud obyvatelé kladou důraz na kolektivní hlediska, jsou schopni dojít k určité formě organizace, která jim pomáhá v domě spokojeně žít a zajišťuje jim všechny výše zmíněné potřeby. Trvalá přítomnost cizích lidí, kteří nejsou se sociálními normami daného domu obeznámeni, se může stát prvkem, který dosavadní společenský řád a chod domu narušuje, čímž může způsobit

⁵ Viz. s. 20

konflikty a napětí mezi jednotlivými obyvateli⁶. Taková situace nastala i ve většině bytových domů účastníků mého výzkumu, kde se vedle sebe ocitají dvě skupiny lidí rozdílného životního rytmu, způsobu využívání bytu a mnoha dalších aspektů, které se ukazují být (větší nebo menší) překážkou ve snaze o společné soužití.

Výše uvedené poznatky demonstrují na výpovědích pěti informátorů, které se týkají zejména rušení nočního klidu, nemožnosti kontrolovat hlukovou a jinou zátěž turistů vstupující do jejich bytu, což výrazně snižuje požadovanou úroveň soukromí některých respondentů. Přestože jsem si vědoma, že jsou si následující výpovědi obsahově podobné, k pochopení situace je považuji za nezbytné uvést.

Pan Jan: *„O půlnoci se nese hluk přes stěnu, nejrůznější věci tohoto typu, které nejsou nutně spojené s tím, že by cizinci byli hulvátští nebo nezdvořilí, ale jsou spojené s tím, že my, jako stálí obyvatelé, my nemáme vlastně nějaký běžný způsob, jak toto řešit, protože tam prostě není recepce. (...) ale opět, je to pavlačový dům, který není dimenzovaný na to být penzion, ale je to udělané, jako penzion.“*

Pan Tomáš: *„Vlastně máte vnitroblok, kde se všechno strašně nese. A v našem baráku, to si třeba přijdou ve tři ráno, otevřou si ty okna a kouří vám z okna a jde vám to do ložnice (...) ten barák naproti, ten se pronajímá celý, jako vyloženě. A má balkony a to je smrt prostě. Protože oni přijdou ve tři ráno, vykalený, a vyndají si židličku, chlastají na tom balkoně a řvou na celý vnitroblok. (...) ale já, když jsem se tam nastěhoval, to tyhle problémy nebyly. A najednou, poslední rok, rok a půl, co se to začalo pronajímat takhle masově, tak mě čtvrtek, pátek, sobota... nás dvakrát, třikrát za noc budí ožralí lidi, který přijdou domů a chlastají. A křičte na ně ve vnitrobloku, že jo.. oni jsou opilí, zábava graduje, tak na to zapomenou a řvou dál. A to je jako smrtící. Protože se nevyspíte. (...) To se kolikrát stane, protože já mám byt přesně tak, že pode mnou se pronajímá a i nade mnou se pronajímá, takže se mi kolikrát stane, že se spletou, a zvoní na mě, dobývají se mi v noci klíčem do bytu. To taky není moc příjemný.“*

6 Viz. s. 17

Pan Milan: „*Oni zvoní na všechny, protože zapomenou, kde bydlí. Třeba ve tři v noci a frrr přes všechny... no úžasný. (...) jedná se o turisty, které by normálně tři, čtyř hvězdičkový hotel neubytoval. Ožraly, hulákací osmi a více členné skupiny. To znamená, že když máte nahoře ty dva byty, tak tam je třeba dvacet lidí naráz. Ted' ještě lítají mezi těma dveřma pořád a hulákají na sebe a bouchají těma dveřma. Já jsem ve tři vzhůru a vltнул jsem až tam (...) Oni se v tom chovají, jak v hotelových pokojích. Prostě oni nejsou u někoho doma. Oni jsou v hotelu. (...) Příčky mezi byty jsou osm centimetrů, takže vy slyšíte úplně všechno, co oni tak hulákají. No prostě je to rozdíl, když stavím byt nebo když stavím hotel.“*

Pan Ivan: „*Lidi chodí domů ve čtyři ráno, ožralí, hrají si tam poker. Návštěvy si tam vodí. A když je teplo a není v tom bytě klimatizace, tak otevřu okno, ale on je to pavlačový typ domu, takže jde všechno slyšet. Navíc ti lidi, co tam jsou ubytovaní, tak nezdraví. Dělají bordel na schodech.“*

Pan Jiří: „*...přímo vedle mě je asi druhý největší byt, což je kámen úrazu, protože oni to mají rozdělený ten byt na dvě bytové jednotky. (...) Ten malý byt je pro dvě až tři osoby, ten velký je pro šest až osm osob, ale tam se setká třeba najednou dvacet pět až třicet osob. (...) To znamená, když sem jezdí party, například zapíjet svobodu, tak z těch menších bytů se shromáždí v tomhle bytě a to je katastrofa.“*

Ačkoli je situace každého informátora v některých aspektech odlišná, jedno mají všichni, až na pana Kryštofa, společné. Je tím právě rušení nočního klidu a zvýšený hluk a v domě. Jak ve své knize napsal sociolog Jiří Musil (1971, s. 109), „obydlí je místem, kde má probíhat fáze načerpání energie.“ Z výše uvedených výpovědí je patrné, že možnost odpočinout si a načerpat energii bývá přítomností turistů mnohdy znesnadněna. Až na jednoho informátora, jehož zvonek je zabezpečen kódem, se stížnosti na způsob, jakým ubytování turisté používají zvonky, objevily v každém rozhovoru. Žádný respondent nepřikládá vinu turistům, jakožto spíše samotné platformě Airbnb, která podle slov mnohých respondentů přeměňuje jejich domov v „hotel.“ Všichni informátoři poukazují na jedno z největších úskalí, které v jejich očích sdílené ubytování představuje. Činžovní ani pavlačové domy, ve kterých respondenti bydlí, nejsou uzpůsobeny k tomu fungovat jako penziony nebo hotely. Pokud jsou

v domech ubytování turistů, kteří si tuto skutečnost plně neuvědomují nebo ji nerespektují, svým chováním velmi negativně narušují způsob, jakým respondenti reflektují kvalitu svého života. Turisté zapomínají, který byt mají pronajatý, pronajímatelé jim nedají dostatečný počet klíčů, často se vracejí nad ránem domů opilí, čímž způsobují v noci patřičný hluk. Projevy rušení a míra hluku se liší s ohledem na specifické charakteristiky každého domu, jako je počet pronajímaných bytů, přístup pronajímatelů a lokace, jak jsem už uvedla v úvodu kapitoly. Význam mohou mít ale i osobní vlastnosti, jako je tomu v případě pana Kryštofa, který uvedl, že ho díky jeho tvrdému spánku přítomnost ubytovaných turistů v domě nevzbudí: „*Tady hraje roli spousta proměnných, mě nevzbudí ani tank. Takže víte co, já tohle nedokážu objektivně posoudit, protože mě jen tak něco nevzbudí.*“ V případě pana Kryštofa může hrát roli i skutečnost, že nebydlí s rodinou. Ocítá se proto v odlišné situaci, než když v domě bydlí pár s dětmi, jako je tomu například v případě pana Ivana, pro kterého je dodržování nočního klidu nezbytné zejména kvůli dostatečnému zajištění klidu a pohodlí pro svou rodinu.

Pan Ivan: „... *když jsem tam v noci šel já, zaťukal, zazvonil a požádal je: „Kluci je night time, je two o'clock a nám nemůže spát dítě,“ oni přesto dělali bordel. (...) abychom zavolali policii, to si zase uděláme špatně my. Uděláme špatně pronajímateli, zhoršují se zásadním způsobem vztahy. A to nejde.*“

Zde pan Ivan také otevírá otázku, jakým způsobem se s hlukovou zátěží způsobenou ubytovanými turisty respondenti vyrovnávají. Než přistoupím k podrobnějšímu vysvětlení, uvedu související výpovědi několika dalších informátorů.

Paní Anna: „... *když vám ve tři ráno přijdou domů opilci a vriskají, tak je můžete jít sprdnout, což k ničemu nepovede, a vás to ještě rozpumpuje a neusnete. A nebo prostě počkáte, až to s opilci flákne. Což s nimi našťestí skutečně flákne, protože oni si s sebou z hospod nesou pěkné závaží.*“

Pan Tomáš: „... *v případě těch baráků naproti, s těma terasama a zahradama, jsme to řešili s policií, protože tam si prostě nedali říct. To jsem věděl, že tu noc už neusnu. (...) Ale*

rozumíte, půl hodiny čekáte na policii, pak s nima musíte ven, oni vás pak ještě poprosí o lustr jako oznamovatele. No strávíte tím hodinu.“

Pan Milan: *„A ten majitel těch jednotek může říct: „Vidíte, pane Milane, kdybyste zavolal na tu infolinku, oni by to vyřešili.“ Co by vyřešili, zametli by to pod koberec. Takhle alespoň policie má ve statistikách řádek.“*

Způsob, jakým situaci jednotliví informátoři řeší, je odvozen od míry hluku, narušování soukromí a nočního klidu v domě, a rovněž závisí i na personálních záležitostech, jako jsou například vztahy informátorů s konkrétními pronajímateli. Někdy se informátoři rozhodnou policii nevolat, aby nedošlo ke zhoršení vztahů s pronajímateli, jako uvedl pan Ivan nebo pan Tomáš. Přesto se ale přesně polovina informátorů ocitla v situaci, kdy se rozhodla kvůli rušení nočního klidu policii zavolat. K přivolání policie se informátoři uchylují jen v nejzávažnějších situacích, kdy je pro ně hluk nesnesitelný. V některých případech je k takovému jednání, vedle snahy zbavit se hluku, vede i přesvědčení, že jim přivolání policie může pomoci upozornit na závažnost situace, kterou pro ně sdílené ubytování představuje. Zbýlých pět informátorů, pro které nebyl ruch nikdy natolik závažný, aby se rozhodli přivolat policii, řeší problémy s majiteli pronajímaných bytů, při schůzích SVJ nebo oslovují přímo turisty. Jediný pan Kryštof uvedl, že se nikdy nedostal do situace, kdy by ho hosté svým hlasitým chováním rušili. Jak sám podotkl, roli mohou hrát osobní charakteristiky a skutečnost, že jeho byt není situován v bezprostřední blízkosti pronajímaného bytu.

Dva respondenti se v rozhovorech také zmínili o infolince, kterou nabízejí firmy zprostředkovávající krátkodobě ubytování a na kterou mohou stálí obyvatelé domů volat v případě problémů obrátit. Oba respondenti se k této službě stavěli poněkud skepticky.

Pan Milan: *„takže vlastně ta firma, co má ty dva velký byty, má infolinku zadarmo pro vlastníky těch bytů vedle, že si tam můžou jako stěžovat. Takže oni si z nás chtějí zadarmo dělat portýry.(...) chtějí si z nás dělat slouhy. Takhle podnikání prostě nemůže fungovat. Airbnb. Boží firma.“*

Pan Jiří: *„Předseda SVJ říká: „Když se vám něco nelíbí, vám, co tu bydlíte, tak zavolejte policii.“ Nebudeme dělat blbé ale, že jo. Nebudeme pořád volat kvůli tomu, že někdo dělá v*

bytě randál. (...) Já to ještě dělám tak, že volám tomu člověku, který je uvedený v databázi té firmy. On se to snaží řešit, říká, že jsou na to upozorňovaní ti turisté. Oni mají manuály, že by měli dodržovat klid a tak. Ale za prvé, kdo ten manuál čte. Tady jde prostě o to, že by tady měli být ti majitelé, ne ta firma. Majitel je zodpovědný za všechno. (...) když si nejsi schopen zařídit klid, tak za to musíš pykat. “

At' informátoři k výše zmíněným problémům přistupují jakkoli, jedná se o nežádoucí a nepříjemnou činnost, která snižuje vnímaný komfort života respondentů. Z výše uvedených odstavců je patrné, že chování turistů bývá s ohledem na dodržování klidu (tak podstatná součást života v činžovních či pavlačových domech) mnohdy v naprostém rozporu s dosavadním chodem života v domech respondentů. Vysoká hluková zátěž vstupující do bytů, rušení nočního klidu, zvonění na zvonky respondentů, dobývání se do bytů respondentů, to vše se projevuje na nedostatečném pocitu klidu, pohodlí, soukromí, izolace, možnosti odpočinku a zásadně snižuje celkovou spokojenost respondentů s kvalitou života v domě.

Atmosféra

V jedné z výše uvedených výpovědí se pan Ivan zmiňuje také o tom, že není výjimečné, pokud ho turisté během svého pobytu v domě při setkání nepozdraví. Tento postřeh se objevil i ve výpovědích dalších dvou informátorů.

Paní Anna: *„Když to jsou mladí Rusové, tak to je invaze podobná jako v osmašedesátém. Oni se prostě chovají, jako že jim to tady patří. Zaplatil jsem, je to moje. Takže tam vidíte arogantnost, zpupnost, a oni třeba ani neodpoví na pozdrav. Já tam bydlím a jsem stará a zdravím je první. A stejně ten koncept dobrého dne nefunguje.“*

Paní Milena: *„Oni spíš nezdraví a tváří se, že nejsou.“*

U všech tří informátorů vyšlo v jiných částech rozhovoru rovněž najevo, že připisují důležitost emocionálnímu obsahu každodenních kontaktů se stálými sousedy, jako je například vzájemné zdravení, zdvořilostní rozhovory, případně i vzájemná výpomoc. Aktivní kontakty s emocionálním obsahem vznikají zejména mezi lidmi, u kterých dochází k častějším setkáním⁷. Tato možnost je proto v rámci kontaktu respondentů s turisty, u kterých se počet dní

⁷ Viz. s. 17

strávených v domě pohybuje nejčastěji v řádu jednotek, více méně znemožněna. Vzájemnou interakci mohou dále komplikovat kulturní odlišnosti, jak je patrné ve výpovědi paní Anny. Pokud zohledníme skutečnost, že vlídná komunikace mezi sousedy je uváděna jako prvek navozující příjemnou atmosféru v domě⁸, lze tím vysvětlit, proč informátoři vnímají atmosféru jako méně přátelskou, než byla dříve, tedy v době, kdy se mezi jejich sousedy vyskytovali pouze dlouhodobí obyvatelé domu, se kterými se znali a se kterými docházelo k pravidelným interakcím.

Libor: *„Život v domě před tím byl krásný. (...) Teď je to noční můra. Když se prostě nejste schopná šest měsíců vyspat, nebo já to teď tedy mám čtyři měsíce v kuse, kromě pár dnů, když tam v tom bytě nikdo není.(...) S tím samozřejmě, že čas od času si některý souseď, včetně mě, udělá nějakou párty, ale to je vždy jen na jeden den, takže se to neřeší. (...) teď se lidé bojí a jsou naštvaní. A je tam problém s hlukem, nepořádkem a tak.“*

Paní Ema: *„Já myslím, že atmosféru to více méně postrádá. Těch lidí, kteří by tam žili a měli k tomu místu vztah, už prostě není tolik. (...) je to spíš, nechci říct úplně hotelová atmosféra, protože to není úplně přesné, ale je taková lhostejnější. (...) má to jinou chuť. Je to takové individuální.“*

Pan Jan: *„Tak já si ještě pamatuji, když jsem byl děcko. To byla čtvrt' chudých lidí. (...) kteří tvořili takové mikroklima, mikrospolečenství, na tom dvorku se potkávali, všichni se znali dlouhé roky, byly tam i rodiny s malými dětmi (...) ale toto sdílené ubytování tam vneslo jakoby alkoholový provoz do těch malých domků a malých dvorků, takže to vytěsnilo ty původní majitele, ale i ty dlouhodobé nájemníky, kteří si to nemohou dovolit, to zvýšení nájemného. A ten výsledný efekt je negativní, protože to dramaticky naruší sociální prostředí čtvrti.“*

Čím více mají společné prostory povahu nikoli soukromého, ale veřejného prostoru, tedy čím více nových a neznámých lidí se v nich pohybuje, tím anonymněji se respondenti cítí a tím intenzivněji vnímají, že se z prostorů jejich domova vytrácí atmosféra, která v nich dosud panovala, a která byla tvořena právě jimi a jejich sousedy, kteří cítili vazbu k místu.

⁸ Viz. s. 17

Možná právě proto se všichni informátoři shodují v tom, že by upřednostnili mít ve svém sousedství dlouhodobé nájemníky i přes to, že si uvědomují, že ani sousedské vztahy nemusejí být vždy bezproblémové.

Společné prostory

Turisté nejenže v očích informátorů svým chováním proměňují atmosféru v domě, ale mnozí hosté dělají nepořádek, v některých případech společné prostory dokonce poškozují, ať vědomě či nevědomě.

Pan Jiří: *„Tady jde i o to, že ten dům je hrozně hezký, opravený. A ti krátkodobí nájemci vám to samozřejmě velmi rychle poničí. A oni to nemusí dělat ani úmyslně. Ale třeba těmi kufry to neustále obouchávají...“*

V naprosté většině případů se respondenti znepokojeně vyjádřili o povalujících se odpadcích po domě a nepořádku kolem popelnic (počet popelnic ve většině případů neodpovídá počtu ubytovaných turistů). Informátoři se snaží stávající poměry nějakým způsobem řešit a společné prostory domu i nadále udržovat a pečovat o ně, což ale často reflektují jako únavné a vyčerpávající jednání.

Paní Anna: *„No řešíme každodenní otravné věci typu bordel u popelnic. Protože my se třeba umíme trefit do popelnice, ale ty děti, které tam jsou, tak se do ní úplně trefit neumí. A nebo třeba to, že se v bytech nekouří, to je podmínka Airbnb (...), tak jsou prostě neustále vajgly před domem. A jsou to věci, které vás nebolí, netrápí, ale ubírají vám na pohodlí. Ubírají vám z toho každodenního komfortu. A je to spíš otravné. Mně to nic neudělá, když vezmu pytel odpadků, který leží vedle popelnice a dám ho do popelnice. Ale na druhou stranu, proč bych to měla dělat, jako principiálně. Já to dělám proto, že kolem toho nechci chodit.“*

Informátoři, kteří vnímají silnou sounáležitost s místem svého domova, kladou větší důraz na stav a vzhled společných prostor domu. Svým jednáním se také někteří respondenti snaží docílit toho, aby si hosté uvědomili, že dům, ve kterém jsou ubytovaní, má své stálé obyvatele, a že by se proto měli v domě chovat s respektem k místu i jeho obyvatelům.

Pan Jan: „*Všechny ty byty ústí do společného dvora. Je to takový malý intimní dvorek, pěkný, s vínem popínavým, byl by krásný, kdyby tam stále neproudili další a další cizinci, kteří tam dělají bordel. A já mám přízemní byt, takže s nimi přicházím do kontaktu pořád. Ve vratech, na dvoře, sedají nám na lavičku, používají naše věci, musíme je poměrně často napomínat, aby nedělali něco, čím nás obtěžují. (...) oni mi na to říkají: „Ale já jsem si to koupil s tím dvorem přeci.“ A já mu říkám, že to není můj problém. Že ten majitel prostě lže, a že já s tím teď nic neudělám: „Prostě Vás prosím, jděte pryč, toto je náš pozemek,“ a je z toho hádka a problém. Takže to jsou desítky případů.(...) Nebo tam začnou kouřit a nechávat flašky. Před pár týdny jsem na dvoře našel ojeté pneumatiky (...) a musíte zjišťovat, proč to tam je a kdo to tam nechal, vajgly (...) Nechci to vzdát. Říkám si říkám si, že tam schválně budu věšet prádlo a vytahovat obyčejné neturistické věci na ten dvůr, aby turisté viděli, že se to používá.“*

S ohledem na to, že pan Jan odkazoval ke svému dvorku během rozhovoru mnohokrát, lze předpokládat, že pro něj tento prostor představuje velmi důležitou součást bezprostředního okolí svého domova. Jak uvádí, rád by ho využíval ke každodenním aktivitám, jako je odpočinek nebo společně strávené chvíle s rodinou, v čemž mu brání přítomnost turistů. V níže uvedené analýze sousedských vztahů a pocitu domova se podrobněji věnuji způsobu, jakým respondenti vnímají přítomnost turistů v prostorech svého domova a docházím k závěru, že ve většině případů je zřejmý určitý způsob vymezování se stálých obyvatel domu vůči skupinám ubytovaných turistů. Jistý prvek vymezování se vůči turistům je patrný i v jednání pana Jana. Přítomnost turistů způsobuje, že dvorek nabývá charakteru veřejného prostoru, což se promítá do zvýšeného pocitu anonymity, který pan Jan v přítomnosti turistů pociťuje. Chování pana Jana lze z části objasnit slovy Karla Schmeidlera, který píše, že „kontrola určitého prostoru je silnou podporou sebeidentity jak na individuální úrovni, tak na úrovni skupin. Společně s bezpečností a stimulací je identita funkcí teritoriality. (...) lidé mají určitá území, která považují za svá a pokud mohou, tak si je nějakým způsobem vymezí. Základní smysl teritoriálního chování spočívá ve snížení konfliktnosti mezilidských vztahů“ (Schmeidler, 2001, s. 135). Hranice prostoru se pan Jan pokouší vymezovat nejen fyzickými objekty (cedule s nápisy ZÁKAZ VSTUPU), ale i svými činnostmi, jako je věšení prádla či společná snídane s rodinou. Svým jednáním se pan Jan snaží upozornit turisty na to, že je

prostor v soukromém vlastnictví obyvatel domu a pokouší se docílit toho, aby ubytovaní hosté respektovali hranice dvorku.

Aby bylo možné vyvodit závěr z uvedených dat, je nutné vysvětlit ještě jednu velmi významnou skutečnost, kterou jsem částečně otevřela v úvodu této kapitoly. V každém rozhovoru jsem se setkala s rozdělováním turistů do dvou skupin. Pokud bych to měla zjednodušeně přiblížit slovy pana Jiřího, tak se jedná o rozlišování mezi turisty „špatnými“ a „dobrymi.“ Hlavní podstatou tohoto dělení je, že to, co primárně snižuje vnímaný komfort života a spokojenost s bydlením informátorů a následně ovlivňuje i reflexi domova a sousedských vztahů, není přítomnost turistů v domě sama o sobě, ale způsob, jejich chování.

Pan Tomáš: *„Takže tak čtyřicet procent, to jsou třeba manželé, jako šedesát, padesát let. Lidé třeba těsně před důchodem nebo takhle, co jedou na dovolenou do Prahy. A tyhle turisti, ty nám vůbec nevadí. To jsou ty, který se půjdou podívat na hrad, na muzeum, dají si tady ve vinotéce s paní víno a půjdou v jedenáct spát. (...) problém je s těma mladýma skupinama, který do toho centra Prahy jedou a jsou jako utržený ze řetězů a dělají bordel.“*

Pan Jan: *„Někdy jsou slušní a není s nimi žádný problém (...) A pak jsou ty zkušenosti horší. Může dojít k tomu, že se tam opije parta britských fotbalových fanoušků a dělá tam randál. (...) kteří tam hulákají ve dvě v noci, no tak jim řekněte: „Nehulákejte, buďte zticha.“*

Pan Jiří: *„Záleží na tom, jaké typy lidí jsou ubytovaní. Jsou i týdny, kdy je to v klidu. Někdy tam přijde rodina, ale jindy tam přijedou takoví turisté, kteří jsou slavit. A ti, kteří přijedou slavit, jdou buď někam ven nebo jsou i tací, kteří si přivedou kamarády z těch jiných míst a jdou k nám do toho bytu. Což je tedy úplná katastrofa.“*

Pan Kryštof: *„Jde o to si ohlídat, aby to nebyla parta osmnáctiletých angličanů, který se prostě neumí chovat, jedou se sem vypít a já nevím, co všechno.“*

Informátoři se shodují v názoru, že by soužití s turisty bylo snazší, pokud by se pronajímatelé jednotlivých bytů pokoušeli minimalizovat rozdíly mezi rezidenty a ubytovanými turisty, předně tedy z hlediska odlišného životního rytmu.

Všem informátorům, až na paní Karlu, je původní myšlenka Airbnb velmi sympatická a pokud by společnost fungovala tak, jak bylo jejím původním záměrem, věří, že by neměli k platformě výhrady. Způsob, jakým je Airbnb využíváno dnes, se informátorům jeví jako zneužití původní myšlenky, jako podnikání, které se vyhýbá zodpovědnosti a regulacím.

Pan Milan: *„Mně přijde, že se to prostě vymklo kontrole. Když si vezmete už z názvu, tak to bylo pronajmi si nafukovací matraci a dám ti k tomu snídani. Jsi mladý, cestuješ po světě. No tady jsou organizované tlupy cizinců, kteří nejsou mladí a necestují po světě, ale jedou si sem užít. (...) ta platforma jako myšlenka určitě není špatná. Když mám něco, co zrovna nepotřebuji, proč to nenabídnout ostatním. Ale nemůžu si z toho udělat byznys a za tím účelem si to, co nepotřebuji pořizovat. To znamená já nic nemám a pořídím si něco, co mi bude přebývat. To je přeci postavené na hlavu.“*

Způsob, jakým svůj pohled na Airbnb vyjádřil pan Milan, je v obdobném znění možné nalézt ve výpovědích všech informátorů. Společnost Airbnb má v domech účastníků mého výzkumu s původní myšlenkou sdíleného ubytování prakticky společné jen to, že se pronajímané pokoje nenacházejí v tradičních ubytovacích zařízeních, ale v domech určených stálým obyvatelům měst. Nepřítomnost hostitelů, kteří by se o ubytované turisty postarali a seznámili je se způsobem života místních obyvatel s sebou nese řadu negativních důsledků, které se, vedle již zmíněných faktorů spokojenosti s bydlením, promítají i do reflexe společných prostor domu. Zvýšený pohyb cizích lidí po domě a v jeho bezprostředním okolí s sebou nese zhoršení stavu a čistoty těchto prostor. Dále společné prostory přestávají být vlivem přítomnosti turistů respondenty vnímány jako soukromé a v úvahách vystupují spíše jako veřejné, vyvolávající pocit anonymity a nejistoty. Tato skutečnost je podrobněji představena v následujících dvou částech analýzy.

4.1.1.1 Shrnutí

Odlišný rytmus života turistů a nedodržování společenských norem prostředí, ve kterém jsou ubytováni, narušuje dosavadní chod domu a zasahuje do mnohých sfér života respondentů. Ve většině případů respondenti uvedli, že jim přítomnost turistů neumožňuje kontrolovat hlukovou zátěž vstupující do bytu na takové úrovni, na jaké by si představovali,

a to zejména v nočních hodinách. Tato skutečnost s sebou nese nedostatek pocitu soukromí, klidu, izolace a možnosti odpočinku, což zásadně snižuje celkovou spokojenost s kvalitou života v domě. Výjimku tvoří dva informátoři, u kterých hrají roli osobní charakteristiky a situovanost bytu doprovázená nízkým počtem pronajímaných jednotek i zodpovědným přístupem pronajímatelů.

Respondenti rovněž vnímají, že se s přítomností turistů proměnila atmosféra domu. Prostředí domu přestává být vnímáno jako sousedské, přátelské a důvěrně známé. Příčinou těchto pocitů je patrně zvýšený počet cizinců v domě. Tato skutečnost s sebou nese úbytek stálých obyvatel, tedy i možnosti každodenních společenských interakcí, které respondenti postrádají zejména kvůli jejich emocionálnímu obsahu. Interakce s emocionálním obsahem se totiž objevují zejména mezi lidmi, u kterých dochází k pravidelným setkáním. V souvislosti se snižujícím se počtem stálých obyvatel polovina respondentů uvedla, že se cítí více anonymně a z toho důvodu je pro ně život v domě méně příjemný. To se týká zejména informátorů, v jejichž domech jsou alespoň dva krátkodobé pronájmy.

Zvýšený počet turistů v domě znamená rovněž zvýšený počet osob, které k místu nemají osobní vazbu, tudíž projevují menší nebo žádný zájem o údržbu společných prostor. Ve všech případech proto respondenti vnímají sdílené ubytování jako prvek, který snižuje kvalitu společných prostor jejich domů.

Způsob, jakým dnes platforma Airbnb a ostatní společnosti zprostředkovávají krátkodobé ubytování v domech respondentů fungují, se v různé míře negativně odráží na reflexi spokojenosti s bydlením všech informátorů. Roli hraje nejen přístup pronajímatelů, lokace a počet pronajímaných bytů v domě, ale patrný je i vliv osobních charakteristik jednotlivých informátorů. Uvažujeme-li spokojenost s bydlením jako jeden z hlavních ukazatelů kvality života, je patrné, že sdílené ubytování zásadním způsobem snižuje kvalitu života většiny respondentů.

4.1.2 Domov

Jak jsem uvedla v metodologické části, otázka domova se vynořila až v průběhu prvních rozhovorů. Hlavním impulsem pro snahu o hlubší porozumění tomu, jak Airbnb ovlivňuje reflexi domova informátorů se stala věta, kterou během druhého rozhovoru pronesl Pan Milan:

„Dřív jsme se cítili doma hned za vchodovými dveřmi. Teď se necítíme doma ani za dveřmi od bytu. Ztráta bezpečí, soukromí.“

Při zodpovídání otázky jsem vycházela z teoretických prací, které uvádějí, že vztah k domovu nezáleží jen na samotném jedinci, ale je spoluutvářen i vnějšími podmínkami. Odbornou literaturou bývá domov dále představován jako místo důvěrně známé, nenápadné, nepřekvapivé, jako místo poskytující pocit stability a pocit bezpečí. Někteří autoři rovněž uvádějí, že k opravdovému pocitu domova je třeba ztotožnění s prostředím⁹. Způsob, jakým o svém domově respondenti uvažují, se v mnoha aspektech shoduje s uvedenými předpoklady. Respondenti se o domově vyjadřovali jako o místě, které jim má být blízké, které zaručuje dostatečný pocit soukromí, bezpečí, klidu a poskytuje prostor k odpočinku. Jako *„místo, které je kouskem člověka samotného,“* jak řekl pan Tomáš.

Vliv Airbnb na reflexi domova respondentů se zdá být patrný zejména ve třech rovinách, které jsou spolu vzájemně provázány. Jako první lze uvést skutečnost, že pro respondenty přestává být domov vlivem turistů důvěrně známým místem od kterého by věděli, co čekat. Další podstatnou proměnou ve vnímání domova, kterou respondenti uvádějí, je snižující se pocit bezpečí, který je dán nekontrolovaným pohybem cizinců po domě. Třetím faktorem, který pozměňuje pocit domova respondentů, je úbytek stálých sociálních vazeb s blízkým okolím. Reflexe domova respondentů je blízká zejména fenomenologickému přístupu k domovu, který klade důraz na způsoby ustavování emocionální vazby mezi lidmi a místy, proto jsem se ho při analýze rozhovorů přidržovala.

Jak jsem nastínila v metodologické části, samotný pocit domova nemusí být přítomností turistů vždy ovlivněn. S takovou situací jsem se setkala u tří informátorů. Všichni tři se shodovali v tom, že se v jejich domě pronajímá jen jeden byt, který byl současně s tím situován v dostatečné vzdálenosti od pronajímaných bytů, tudíž se do kontaktu s turisty

⁹ Viz. s. 22

dostávali jen minimálně. Přítomnost Airbnb v domě všichni tři informátoři pocítovali zejména ve vztahu ke kvalitě života a ve způsobu, jakým proměňuje sousedské vztahy, což je podrobněji vysvětleno v podkapitolách, které se vztahují k těmto tématům.

Zjištění, ke kterým jsem dospěla v rozhovorech s dalšími devíti informátory, představím ve třech výše uvedených kategoriích.

Domov jako důvěrně známé místo

V některých fenomenologických teoriích je domov spojován s řádem, společenskými a kulturními vzory a schémata vztahujícími se k okolnímu prostředí a chování lidí v daném místě. Altman a Werner (1985, s. 38) uvádějí, že domov je možno v užším i širším smyslu chápat jako schéma vztahů, které vnáší do života lidí integrovanost, pořádek a dodává tak smysl každodenním zkušenostem. Polovina respondentů reflektuje Airbnb jako prvek, který mění jejich pohled na domov jako na místo, od kterého by věděli, co očekávat, které by bylo právě tím uspořádaným místem s pravidelným chodem života. Ačkoli respondenti uvádějí, že i chování stálých sousedů může být někdy nečekané a komplikované, vnímají ho jako předvídatelnější, než chování turistů.

Paní Anna: *„Ale od té doby, co to (majitel) pronajímá, já postrádám pocit... takový ten „domácký“. To, že vylezete na chodbu, vedle je paní Nováková, vy jí řeknete: „Jak se dneska máte? Nebolí Vás koleno?“ Že tam chybí taková ta ukotvenost, že je to fakt částečně pocit hotelu... Že tam prostě ztrácíte pocit prostředí, které je vám blízké, protože se tam prostě pořád pohybují nějakí cizí lidé. (...) Člověk ztrácí takový ten klídek, zaprděnost. To, že když vylezete na chodbu, tak víte, co vás tam čeká.“*

Altman a Werner také uvádějí (1985, s. 91), že domov je utvářen skrze určité aktivity, které proměňují prázdné a nezabydlené materiální prostory na místa poskytující pocit domova, který se ustavuje opakujícími se aktivitami a sociálními interakcemi. Právě na tento aspekt domova, může mít Airbnb vliv, jak je patrné ve výpovědi paní Anny. Odkazy na určité ustálené společenské normy spojené s prostory domova se objevily u všech šesti respondentů. Předně se informátoři zmiňovali o krátkých rozhovorech se sousedy ve společných prostorech domu (pavlače, dvorky, chodby), o vzájemném vypomáhání si či o společných aktivitách. Z

těchto výpovědí je tedy patrná důležitost domova jako emočního prostoru, který je spoluutvářen každodenními činnostmi a blízkými sociálními vztahy s okolím. A právě tyto aspekty domova začínají respondenti postrádat.

Pan Ivan: „(v době, kdy se byty ještě nepronajímaly) *to tady bylo takové příjemné. Paní věšela prádlo, nebo jen to, že koukala z okna a zeptala se: „Jak se máte?“ Občas jsem té paní pomáhal s nákupem., někdy jsme společně venčili pejska, kecalo se na pavlači. S ostatními to bylo stejné. Nebo jsme se alespoň pozdravili. A když se s těmi lidmi pozdravíte, tak jim věříte, že to tak myslí. Když Vám řeknou „Dobrý den“, tak víte, že vám ho přeje. (...) Cítím se anonymně, a to není příjemný. (...) Je to místo (domov), kde se chcete cítit dobře, bezpečně, příjemně. Já, jako chlap, chci svým dětem, ženě, celé rodině, dát krásné zázemí, bezpečné, citlivé, milé, nekonfliktní, bezproblémové. A to s Airbnb nejde dohromady.“*

Jak uvádí pan Ivan, Airbnb může být také vnímáno jako jistá komplikace při budování domova jakožto emočního prostoru. Podobný názor, jako pan Ivan, zastávají další čtyři respondenti. Jedná se zejména o informátory, kteří bydlí s rodinou nebo ji plánují a je pro ně důležité zajistit pohodlný a klidný domov pro své děti.

Domov jako místo poskytující pocit bezpečí

Domov bývá některými autory popisován jako útočiště, místo, kde lidé mohou relaxovat, odpočívat. Tato představa je založená na dichotomii veřejného a soukromého, na rozlišení mezi vnitřním a vnějším světem. V takovém přístupu je domov chápán jako místo poskytující komfort, bezpečí, jistotu. Aby domov mohl být jeho obyvateli takto vnímán, musí být obýván známými lidmi a musí představovat intimní prostor poskytující blízké a důvěrné vztahy (Blunt, 2005). Sdílené ubytování v tomto smyslu částečně proměňuje soukromé prostory domova ve veřejné a neustálý pohyb cizích lidí způsobuje, že domov není spojován s pocitem bezpečí v takové míře, jako byl dříve. Ačkoli přímou zkušenost s násilnými projevy hostů měl pouze jeden z dotazovaných respondentů, snížení pocitu bezpečí vnímá přesně polovina informátorů. Čtyři z nich uvedli, že se jedná spíše o psychický pocit nebezpečí. Jeden respondent uvedl, že v některých situacích má strach z fyzického konfliktu a jeden respondent s ním má přímou zkušenost. Zvýšenou ztrátu pocitu bezpečí vnímají zejména ti respondenti, v

jejichž domech jsou byty pronajímány firmami. Situace je patrně komplikovanější z důvodu, že jsou ve většině případů turisté pohybující se po domě opilí.

Paní Anna: *„Je to spíše takový psychologický pocit bezpečí. I když jako nemáme strach, že by nás někdo přijel vykrádat. Ale všimla jsem si toho, že si zamykám. To jsem dříve nedělala. Ale kromě toho hluku a toho, že si člověk připadá spíše chvílemi jako v hotelu, to není nijak ohrožující nebo nebezpečné. Je to prostě jenom nekomfortní.“*

Pan Libor: *„Většinou jsou u nás ubytovaní mladí kluci. Skupinky šesti a více lidí (...) když se v noci vrátí opilí, tak potom mají tendenci kopat do dveří a dělat jiný kravál... Když se někdo chce bavit a přijede za zábavou, aby se prostě ožral a vy mu potom říkáte v jednu v noci, že nesmí rvát... to nikdy nevíte, co těm lidem v hlavě přeskočí.(...) Když jste šla do toho bytu (dříve), tak jste se nemusela také žádným způsobem bát...Je to hlavně bezpečnost a hluk (...) Zkuste si jít v noci urovnat osm opilých Arabů. Já se fakt bojím, že tam někdo vyběhne a bude tam nějaká šarvátka, která by nemusela dobře skončit.“*

S ohledem na pocit bezpečí nehraje v případě mých respondentů počet pronajímaných bytů roli. Ve třech z pěti případů, kdy respondenti uvedli, že se doma cítí stále méně bezpečně, byly v jejich domě pronajímány jeden až dva byty. Naproti tomu dva respondenti, v jejichž domech je pronajímána přibližně polovina bytů, se o sníženém pocitu bezpečí nezmínili. Největší vliv má tedy pravděpodobně přístup pronajímatelů. Informátoři, kteří se o nedostatečném pocitu bezpečí vyjadřovali s největší naléhavostí, bydlejí v domech, ve kterých jsou byty pronajímány pronajímateli třetí kategorie. Informátoři v těchto případech uvádějí, že se firmy ani spekulanti žádným způsobem nepokoušejí selektovat hosty, které v bytech ubytovávají a této skutečnosti připisují fakt, že se v jejich domech frekventovaněji vyskytují početné skupinky turistů, které do Prahy přijíždějí primárně za zábavou a jejich pobyt v domě je ve výpovědích respondentů spojován zejména s opilostí a nevhodným chováním, jak je velmi dobře patrné z výpovědi pana Milana: *„Tady nejde o to kochat se památkami, o všechnu tu historii, podívat se na tisíc let staré věci. Jim (turistům) jde o nejbližší hospodu, oni mají okres nebo seznam těch hospod v okruhu. Takže prostě jde o lidi (ubytované hosty), který by jinde neubytovali. Já je vidím takhle.“*

Domov jako místo stálých sociálních vazeb

Mallet (2004, s. 68) domov popisuje jako „socio-prostorový systém,“ čímž má na mysli, že domov je nejen fyzickým prostorem, ale i místem, které je utvářeno konkrétními sociálními vazbami. Tento prvek je patrný v reflexi domova sedmi respondentů, kteří během rozhovorů často odkazovali k důležitosti sociálních vztahů. Úbytek stálých sociálních vazeb reflektují zejména respondenti, v jejichž domech je pronajímán větší počet bytů. V takových případech respondenti Airbnb vnímají jako element, který jim ubírá na možnosti utvářet trvalé a důvěrné sociální vazby se svým okolím. Nedostatek těchto vazeb se přímo odráží ve způsobu, jakým se v prostorách domova cítí. Čím méně stálých sousedů informátoři mají, tím více anonymně se ve svém domě cítí.

Pan Jan: *„Jsou to vazby redukováné na krátkodobé použití prostoru, takže je to vážně nepříjemné. Kdybych ten dům neměl tak rád a neměl tam napojení na rodinu po několik generací, tak bych tam nezůstával. Zůstávám z důvodu emocionálních vazeb. Nechci to vzdát. (...) Vezměte si, že děláte úplně obyčejné věci, řekněme věšíte prádlo na dvůr. Nebo si sníme na dvoře snídani. Máme tam stolky a židle. A všechno to ztrácí charakter soukromí. Ztrácí to nejen charakter soukromí, ale člověk si připadá jako cizinec jako ve vlastním domě. Jako cizinec na vlastním pozemku a jako cizinec ve vlastním bytě, protože je vlastně vržený se svým soukromím do turistického provozu. A nemá kontrolu nad tím, kdo má klíče od vrat domu. Proudí kolem něho cizinci jako by byl na Václavském náměstí, přestože je to malinký, soukromý prostor.“*

Paní Alice: *„Určitě jsem byla radši, když jsem věděla, na koho se s čím mohu obrátit. Měli jsme takovou širší síť vztahů. Byla to taková malá vesnice ten barák, kdy jeden byl elektrikář, druhý uměl zase něco jiného a tamta vařila dobrou polévku. A vlastně dnes z toho tohle odpadlo.(...) Určitě to rozmělnilo takovou tu sousedskou... takové to, že znáte ty lidi, kteří vám po tom baráku chodí. Dřív to bylo tak: „Koho neznáš, toho nepouštěj do domu.“ A dneska půlka lidí, které tam člověk potká, vůbec neví, kdo jsou. A těžko budu každého lustrvat, jestli to tam přišel vykrást nebo je na Airbnb. Nebo takové případy, kdy se člověk mohl obrátit na sousedy, když někam odjíždí nebo tak... my vlastně jsme byli vytopení během*

povodní a v té době jsme se všichni dali dohromady, protože jsme společně pracovali na záchraně nějakého majetku. My jsme v té době byli na dovolené a sousedi nám v té době pomohli zachránit nábytek a zvířata. Ted' nevím, na koho bych se obrátila. Ta atmosféra je prostě taková...s těmi lidmi, se kterými, se kterými se známe, tak je to dobré, to se pozdravíme a zasmějeme. Ale je to takové poskromné. Je to spíš taková, nechci říct úplně hotelová atmosféra, protože to není úplně přesné, ale je taková lhostejnější.“

O sociálních vazbách se respondenti nezmiňují jen s ohledem na úbytek přátelských neformálních styků, ale i s ohledem na možnost vzájemné sousedské výpomoci, vědomí, že je v domě někdo, na koho se mohou v případě potřeby obrátit. Každý respondent by upřednostňoval, aby byty v domě byly pronajímány dlouhodobě, což by jim poskytlo možnost navázat trvalé vztahy se svými sousedy, zahnat tím pocit anonymity a nejistoty, vytvořit důvěrné společenství, v rámci kterého by společně s ostatními obyvateli domu měli možnost určovat podobu okolí svého domova. Absence vyššího počtu stálých obyvatel snižuje pocit sounáležitosti s okolím, což může být příčinou zmiňovaného pocitu lhostejnosti.

Respondenti nereflektovali úbytek sociálních vazeb jen ve svém domě, ale tři z nich se zmínili o úbytku sociálních vazeb i v širším okolí. Tento aspekt podrobněji rozvedu v následující kapitole ve vztahu k sousedství.

4.1.2.1 Shrnutí

Pokud respondenti uvádějí, že se způsob, jakým reflektují svůj domov, mění, dochází k tomu zejména z důvodu, že v nich přítomnost turistů vyvolává pocit nejistoty, nedůvěry, nepředvídatelnosti. Vytrácí se známost, pořádek a bezpečí, které domov respondentům dříve poskytoval. Respondenti se v důsledku tenčících se sociálních vazeb s okolím začínají v prostorech domova cítit více anonymně.

Ačkoli jsem osoby ubytované v domě respondentů během rozhovorů vždy označovala jako turisty nebo hosty, v šesti případech, kdy respondenti uvádějí, že se jejich reflexe domova vlivem Airbnb proměňuje, se o nich vyjadřovali jako o „cizincích.“ Tato skutečnost může sama o sobě vypovídat o tom, že turisté představují pro respondenty prvek narušující pocit domova. Cizota bývá ve fenomenologických pracích uváděna jako opak známosti,

nenápadnosti a jistoty, kterou má představovat právě domov (Patočka, 1992, s. 88). Vacková a Galčanová (2014, s. 176) uvádějí, že v kulturních vzorcích západní společnosti, ve které převažuje stálost nad tokem, jsou cizinci nahlíženi jako prvek, který stálost a jistotu domova oslabuje.

4.1.3 Sousedské vztahy

Poslední otázka, které jsem v rámci mého výzkumu chtěla hlouběji porozumět, byla, jakým způsobem reflektují respondenti vliv Airbnb na povahu sousedských vztahů v domě. Z výpovědí informátorů je patrné, že sousedské vztahy nabývají v různých domech různých podob. Některá sousedství odpovídala konceptu „přirozeného“ sousedství (malé množství velmi pevných vazeb), jiná „oddělenému“ (sousedé zřídka komunikují) a některá „rovnostářskému“ (vzájemný respekt, ohleduplnost)¹⁰. Různé sousedské komunity se s přítomností Airbnb vyrovnávají odlišnými způsoby. Důležitou roli hrají nejen faktory, které jsem uvedla na začátku kapitoly, ale podíl na povaze sousedských vztahů má zejména postoj, jaký konkrétní informátoři a jejich sousedé k přítomnosti Airbnb v domě zaujímají. Jednotlivé sousedské komunity se k Airbnb stavějí buď negativně nebo situaci přijímají spíše smířlivě a snaží se nalézt účinné řešení, které by bylo prospěšné pro všechny zúčastněné. V žádném rozhovoru informátoři neuvedli, že by Airbnb bylo v domě vnímáno pozitivně. Pokud informátoři a jejich sousedé zaujímají k Airbnb jednotný postoj, nevznikají mezi stálými obyvateli domu vlivem Airbnb žádné neshody. Pokud se ovšem obyvatelé jednoho domu v přístupu k Airbnb neshodují, sdílené ubytování je reflektováno jako prvek, který se do povahy sousedských vztahů promítá velmi negativně. Dalším faktorem, který se významnou měrou podílí na podobě sousedských vztahů je způsob, jakým jednotliví pronajímatelé přistupují ke své činnosti. Pokud informátoři uvádějí, že se pronajímatelé snaží obyvatelům domu vycházet vstříc, sousedské vztahy i celková atmosféra v domě je respondenty reflektována pozitivněji.

¹⁰ Viz. s. 13

Přestože se reflexe sousedských vztahů v domech jednotlivých informátorů různí v závislosti na výše zmíněných faktorech, lze vysledovat jisté pravidelnosti, které jsem se pokusila systematizovat do tří celků.

Airbnb jako prvek stmelující sousedy

Ve výpovědích šesti informátorů se ocitly v souvislosti s Airbnb a současnou povahou sousedských vztahů výrazy jako *utužující*, *pojící* a *stmelující*. Taková vyjádření užívají k popisu sousedských vztahů ti informátoři, v jejichž domech obyvatelé zastávají na Airbnb jednotný pohled. Sousedské vztahy se v takových domech utužují z důvodu, že dochází k určitému vymezování se stálých obyvatel vůči ubytovaným skupinám turistů, které svým chováním narušují dosavadní chod a atmosféru domu. Svou přítomností totiž turisté vstupují do životů všech stálých obyvatel domů a stávají se proto předmětem společných konverzací a cílem společného jednání.

Paní Anna: *„S těmi lidmi, se kterými tu jsme pořád, tak s těmi máme dobré vztahy. Ale je to spíš tak, jako kdyby se vůči sobě ty skupiny vyčleňovaly. „Dobří“ proti „zlým“ to úplně není, ale když jsou tam občas ty mimořádně hlučné kousky, jako třeba z Německa, ti to umí moc dobře, tak vím, že si o tom se sousedkou ráno řekneme. Ve smyslu: „Ti zase řádili, co.“ Že je to takové vymezování se vůči ostatním. A to nevím, jestli je dobře. (...) Tím, jak je tady jedna část domu opravdu o hodně starší, než my, tak ne, že by jsme je kontrolovali, ale když někoho nevidíte dva dny, tak na něj zazvoníte. Zeptáte se, jestli je v pořádku a jestli něco nepotřebuje. Takže takový ten původní druh soužití. Tady se vážně všichni známe a je to takové až maloměstské. A možná tomu napomáhá i to, že je naše čtvrť fakt prakticky vybydlená. Je to tu takový ostrůvek uprostřed hotelů.“*

Paní Marta: *„U nás jsou vztahy velmi přátelské. My tři (rodiny) držíme při sobě a dokážeme se na něčem dohodnout. Horší je to s těmihle (pronajímatelé). S těmi se nestýkáme. Jen když je něco potřeba nebo na schůzi. Ale jinak se nevyhledáváme...Řekla bych, že jsme se i trochu víc semkli. Společnými silami se snažíme bojovat.“*

Paní Milena: „*Nás je tu pár původních, co tu bydlíme léta, takže vztahy máme docela dobré.(...) Bylo tu klidněji (před tím, než se začalo používat Airbnb), ale možná svým způsobem hosté přispívají k tomu, že si více povídáme. My, co se známe léta. Že si říkáme, jak je to obtížné, a jak by tu neměli být a tak. Co se s tím dá dělat a tak.*“

Airbnb nebylo v žádném z výše uvedených rozhovorů vnímáno tak výrazně, aby mohlo narušit sousedské vazby mezi stálými obyvateli domu. Situace, ve které Airbnb sousedy sblíží, se odehrává i v domě paní Karly, která vztahy v domě nevnímá tak pozitivně, jako je tomu ve výše uvedených výpovědích. Důležité na tomto místě je, že obyvatelé v domě paní Karly jsou v názoru na Airbnb jednotní a přítomnost krátkodobého pronájmu reflektují všichni obyvatelé podobným způsobem.

Paní Karla: „*My tam nejsme žádná komunita soudržná bohužel. Tohle nám nějak nevyšlo. Jediné co, že všichni společně nadáváme na hosty. To nás teď trochu spojuje. A ještě to, že spousta lidí nemá ráda toho pána, co si ten byt koupil za účelem toho pronajímání. Protože kolem je toho ruchu nejvíc.*“

Hluk, nepořádek nebo rušení pro respondenty představuje starosti navíc, ubírá jim na komfortu života a celkovém pohodlí v domě. Airbnb v těchto případech představuje pro obyvatele problém, který se týká všech přibližně stejnou měrou a který chtějí společně vyřešit. Ačkoli by všichni uvedení respondenti upřednostňovali, aby se v jejich domě Airbnb (v jeho současné podobě) neprovozovalo, pronajímání probíhá na takové úrovni, že je současná situace únosná, ač nepříjemná. Pokud se Airbnb stane pro stálé obyvatele domu z nějakého důvodu neúnosné, může je nespokojenost dovést až tak daleko, že se rozhodnou majitelé bytu pronájem na Airbnb společným úsilím znemožnit, jako tomu bylo v domě pana Kryštofa.

Pan Kryštof: „*Oni (pronajímatelé) tady v domě nakonec skončili kvůli tomu, že jim tady v domě vyloženě dělali naschvály. Shazovali jim jističe, dávali jim žvýkačky do zvonků a takové ty klukovské věci. Jako opravdu tady bylo hodně lidí proti. (...) Já jsem nikdy nebydlel v bytě, kde by se mě to bezprostředně týkalo. (...) Já jsem s tím nikdy neměl žádný problém. Nikdy jsem tím nebyl přímo rušen ani jsem tím nebyl přímo konfrontován. (...) Víte co, já to nedokážu objektivně posoudit.(...) Jen tak něco mě nevyvede z míry, pokud nemám*

vyloženě fakt špatnou náladu a někdo by mi bušil vedle hlavy kladivem. A nevzbudí mě ani tank.“

Pan Kryštof má na Airbnb spíše neutrální názor a sám se proti přítomnosti sdíleného ubytování v domě nijak neohrazuje. Reflektuje ovšem, že na jeho postoj mají vliv určité osobní charakteristiky a že pro ostatní obyvatele domu představuje Airbnb závažný problém. Dodává, že rozdílné názory jednotlivých obyvatel domu na sdílené ubytování mohou být příčinou, která by vztahy v domě narušila. Přesto ale celkově vztahy s ostatními obyvateli v domě popisuje jako velmi dobré.

Je potřeba dodat, že sami informátoři vnímají fakt, že se vůči turistům vymezují, negativně a byli by radši, pokud by k takovým situacím nemuselo docházet.

Airbnb jako prvek redukující sociální vazby

Ačkoli už samotná skutečnost, že se v domě Airbnb vyskytuje, znamená automaticky ve většině případů snížení počtu stálých nájemníků (pokud se skrze Airbnb nezačnou využívat byty, které byly prázdné), v šesti rozhovorech se ukázal být vysoký počet pronajímaných bytů (tím pádem i více turistů) hlavním prvkem, který ovlivňuje způsob, jakým se respondenti o podobě sousedských vztahů v domě vyjadřují. U těchto informátorů se v důsledku četnosti bytů sloužících ke krátkodobému pronájmu projevil stesk po životě se sousedy, kteří by v domech bydleli na stálo, a se kterými by mohli udržovat dlouhodobé sociální vazby. Respondentům chybí běžné sousedské aktivity, jako společné večerní venčení psů či krátké každodenní rozhovory na pavlači. Informátoři reflektují úbytek stálých obyvatel i ve vztahu k celkové atmosféře v domě i ve vztahu k širšímu okolí bydliště. Žádný z šesti informátorů neměl pocit, že by se Airbnb dotklo vztahů s ostatními obyvateli domu.

Paní Ema: „Určitě to rozměnilo tu sousedskou...takové to, že znáte ty lidi, kteří vám po tom baráku chodí. (...) Vytratilo se takové to sousedské. (...) My, ty tři, čtyři rodiny, které tu jsme těch dvacet a více let, tak spolu vycházíme dobře...S těmi lidmi, se kterými se znáte a víte, že vám třeba pomůžou, zajdou zalévat kytky, když někam jedete, tak je to prostě pohoda. Ale jakmile se z toho domu stává taková tranzientní záležitost, tak už pak má člověk smůlu.“

Paní Ema skutečnost, že je pro ni situace v domě *přijatelná*, připisuje zejména faktu, že pronajímaných bytů je v jejím domě zatím málo (uvádí dva až tři byty), a že majitelé, kteří byty pronajímají, přistupují ke své činnosti zodpovědně.¹¹ Podobně vnímá situaci ve svém domě i pan Tomáš, u kterého i přes to, že se v domě pronajímá šest bytů, se jeho vztahy se stálými obyvateli domu nezměnily. Pokud se mezi sousedy vyskytne problém, snaží se ho společně vyřešit. I pan Tomáš zdůrazňuje, že osoby, které u něj v domě byty pronajímají, se pokoušejí brát ohledy na stálé obyvatele domu.¹² Přesto podle něj přítomnost turistů narušuje sousedskou a přátelskou atmosféru v domě: „*Ale říkám, tím, jak jsou tam ti cizí, tak vám to strašně naruší. Stačí jen, že je tam prostě někdo cizí. A ani nemusí dělat bordel.*“

Sousedské vztahy se se zbylými stálými obyvateli v domech šesti uvedených informátorů nezměnily. Respondenti spíše odkazují ke skutečnosti, že se z domu začíná vytrácet sousedská atmosféra, neboť se síť stálých sociálních vztahů v domech tenčí.

Pan Jan své uvažování o sousedských vztazích pojal z širší perspektivy a vliv Airbnb vztáhl na celou čtvrť. I on, stejně jako paní Ema nebo pan Ivan, považuje za jeden z hlavních problémů skutečnost, že Airbnb snižuje počet stálých obyvatel pražských čtvrtí a mění tím dosavadní atmosféru a kulturu místa.

Pan Jan: „*Sousedů je tu velmi málo. (...) Je to čtvrť několika uliček a malých domků. Větší část domků je využívána buďto jako penziony nebo neoznačené kryptopenziony nebo Airbnb, Booking.com apod. Zbylo tam přesto několik partají, rodin, které tam bydlejí. A ti se teď začaly intenzivněji scházet, začali se trošku organizovat (...) A já když mohu, tak se k nim přidám.(...) My, když si stanovíme nějaká pravidla, tak oni (provozovatelé) nám je odkývají, ale tím, že to jsou lidé, kteří z toho jen chtějí tahat prachy, tak je vůbec nezajímají sousedské vztahy. (...) jejich nastavení na rýžování peněz bez ohledu na jakékoli sousedské vztahy nebo kulturu místa.*“

Paní Ema: „*Není úplně dobré nechat neřízeně lidi skupovat byty na krátkodobý pronájem, když existují lidé, kteří by v těch domech ještě chtěli žít, kteří tam vyrostli a mají k*

11 Pronajímatelé v domě paní Emy se řadí do mnou vymezené první kategorie pronajímatelů představené v úvodu kapitoly.

12 V domě pana Tomáše se objevují pronajímatelé jak první, tak druhé kategorie, přičemž jednoznačně kladnější vztah zaujímá k pronajímatelům první kategorie.

tomu vztah. Jsou tam školy, je tam občanská vybavenost. A to všechno, když tam nebudou lidé, odumře. Nebudou potřeba místní obchody ani místní restaurace. Nějaké klempířství nebo opravy a takové podobné věci tam za deset let nebudou potřeba, když to půjde dál.“

Pan Ivan: „Dneska je z toho (Airbnb) byznys, který se vymknul kontrole. A dopadlo to dost negativně. My máme pejska. Já s ním každý večer chodím na procházku. A je vidět razantní úbytek takových lidí. Ted' už je tady jen pár pejskařů. Dřív jsem potkal za půl hodiny pět, osm, deset pejskařů. A znali jsme se. Ted' potkám za hodinu jednoho. Někdy nikoho. Jsou to pořád ty stejný tváře a většinou to jsou starší lidé., kteří už říkají : „tak já to tady nějak dožiju.“

Specifická situace nastala v domě pana Jiřího a pana Ivana, kteří vlivem sdíleného ubytování nemají v domě žádné stálé sousedy. U pana Ivana za dobu devíti let, co v domě žije, vystěhoval majitel všech jedenáct bývalých nájemníků, byty zrekonstruoval a začal je pronajímat na krátkodobý pronájem. V současnosti tedy je pan Ivan jediným stálým obyvatelem. Ztráta všech sousedů v domě způsobila, že atmosféru ve svém domě vnímá jako jako čistě *hotelovou*. Chybí mu zejména emocionální stránka sousedství, možnost dát se do hovoru se sousedy, zeptat se jak se mají nebo jít večer společně vyvenčit pejska, jak to dělával v domě dřív. Uvádí také, že se vztahy s majiteli domu vlivem sdíleného ubytování rozhodně nelepší:

„My už jsme je několikrát žádali, aby s těmi zvonky něco udělali. Ne, neudělali. My už jsme se kvůli tomu několikrát pohádali. (...) tak jsem se jí (dcery majitele) ptal, jestli neví, jak to vypadá s těmi zvonky. Ona se smála. Tak jí říkám: Bude vám taky do smíchu, když vám budou dvakrát do týdne zvonit ožralí lidi lidi na zvonek? Nám to k smíchu nepřipadá, kor když máme malé děti.“

Podobná situace nastala i v domě pana Jiřího, u kterého slouží z dvaceti dvou bytových jednotek pouze tři k dlouhodobému pronájmu, přičemž ostatní dva nájemníci bydlí v druhém křídle domu a do styku přicházejí velmi zřídka. Přesto pan Jiří uvádí, že vztahy mezi sebou mají se zbylými nájemníky dobré a v případě potřeby si vycházejí si vzájemně vstříc. Primární problémy, které společně řeší, je hluk z okolních bytů či ulice: *„Když jsem mluvil o těch*

devatenácti bytech, tak oni tam nebyli všichni ze začátku na krátkodobé nájmy. Tam byly asi dva nebo tři na dlouhodobý, ale muselo se to změnit, protože by tam nikdo nevydržel. Mně to bylo hrozně líto, když odcházeli.(...) Já nechci být otrokem a strůjcem tady toho, jako že já se nechám vytlačit.“

Jak bylo uvedeno v teoretické části, sousedské vztahy mají v životě lidí své místo i v dnešní době, přestože jejich celkový význam slábne¹³. Ani moji respondenti netvoří výjimku a sousedské vztahy považují za významnou část života. Ve dvou krajních případech, které jsem právě uvedla, sdílené ubytování popírá jakoukoli možnost vzniku trvalých sousedských vazeb, což je respondenty reflektováno jako jedno z největších negativ sdíleného ubytování Airbnb.

Airbnb vnímaný jako prvek vyvolávající napětí mezi sousedy

Se situací, že by informátor reflektoval Airbnb jako prvek, který vyvolává konflikty mezi stálými obyvateli, jsem se v rámci výzkumu setkala jen v jednom domě.

Pana Libor: „U nás je to rozdělené na dvě poloviny (...) V rámci sousedských vztahů s tou druhou polovinou lidí k nějaké kooperaci dochází. Člověk si zajde na jedno pivo a ví, co kdo dělá, když někdo potřebuje pomoci, tak řekne a ten druhý mu pomůže (...) Vztahy se bohužel zhoršily. Mezi některými lidmi tedy jen (...) ale ti lidé jsou prostě naštvaní na to sdílené ubytování a i na ty lidi kolem, kteří třeba s tím sdíleným ubytováním souhlasí. Takže ti lidé se teď do sebe navázejí (...) Takže jak říkám, rozdělené více méně padesát na padesát.“

Napětí mezi sousedy podle pana Libora vzniká z důvodu, že jsou obyvatelé domu v přístupu k Airbnb nejednotní. Obyvatelé domu pana Libora netvoří společenství, které by se shodovalo v zásadních stanoviscích týkajících se života v domě. V takovém prostředí nedochází jen k vymezování se stálých obyvatel vůči turistům, ale dochází i k vymezování sousedů mezi sebou, kdy část obyvatel domu zastává vůči Airbnb negativní postoj, zatímco druhá s ním souhlasí. Pan Libor také uvedl, že před provozováním Airbnb k podobným neshodám mezi obyvateli nedocházelo a celkový život v domě byl komfortnější a příjemnější.

13 Viz. s. 17

Výpověď pana Libora koresponduje s poznatky uvedenými v teoretické části.¹⁴ Čím méně jsou sousedské skupiny homogenní, ať v názorech, zálibách či vzdělání, tím komplikovanější bývá jejich soužití. V takových sousedstvích dochází k přátelským neformálním stykům mezi obyvateli jen výjimečně, což se odráží na reflektovaném pocitu štěstí a spokojenosti obyvatel.

4.1.3.1 Shrnutí

Poslední oddíl empirické části byl věnován otázce působení sdíleného ubytování na povahu sousedských vztahů. Zdá se, že v této otázce hraje roli nejen již zmiňovaný počet pronajímaných bytů a přístup pronajímatelů, ale také postoj, jaký konkrétní informátoři a jejich sousedé k přítomnosti Airbnb v domě zaujímají. Nejméně se Airbnb do povahy sousedských vztahů promítá v domech, ve kterých jsou obyvatelé v názoru na Airbnb jednotní. V takových případech respondenti uvádějí, že společenství sousedů v jejich domě je schopno se dohodnout na konkrétních krocích týkajících se Airbnb, a proto mezi nimi v tomto ohledu nedochází k žádným konfliktům. V polovině případů respondenti dokonce uvedli, že je existence Airbnb v domě s ostatními obyvateli domu spíše sblízuje ve smyslu, že se pro ně Airbnb stává společným „nepřítelem.“ Jak uvádějí Hothi a Cordes (2006) nebo Musil (1985), čím více jsou sousedské komunity homogenní (v tomto případě zejména v názorech na chod života v domě), tím jsou sousedské vztahy přátelštější, lidé jsou spokojenější a atmosféra v domě je příjemnější.

Pouze v jednom případě jsem se setkala se situací, kdy přítomnost sdíleného ubytování zásadně proměnila povahu sousedských vztahů v domě. V takovém prostředí nedochází jen k vymezování se stálých obyvatel vůči turistům, ale dochází rovněž k vymezování sousedů mezi sebou, kdy část obyvatel domu zastává vůči Airbnb negativní postoj, zatímco druhá s ním souhlasí. Nejednotnost obyvatel v přístupu k Airbnb se v takovém případě projevila jako prvek, který narušil dosavadní přátelskou povahu sousedských vztahů.

Do reflexe sousedských vztahů Airbnb dále vstupuje jako prvek, který oslabuje sociální vazby s okolím. Zejména ti respondenti, v jejichž domech je ke krátkodobému pronájmu využíváno větší množství bytů, vnímají sdílené ubytování jako element, kvůli kterému přicházejí o možnost udržovat stále sociální vazby se svými sousedy. Chybí jim zejména

¹⁴ Viz. s. 16

emocionální obsah sousedských vztahů, jako jsou pravidelná zdvořilostní pohovoření nebo vzájemná výpomoc. S tenčící se sítí sociálních vazeb respondenti poukazují na skutečnost, že se z domu začíná vytrácet sousedská atmosféra. Někteří respondenti vztáhli otázku sousedství na širší okolí a uvedli, že pro ně Airbnb představuje problém také z důvodu, že snižuje celkový počet stálých obyvatel pražských čtvrtí, čímž mění dosavadní kulturu a atmosféru těchto míst.

5 ZÁVĚR

Z výzkumu je patrné, že způsob, jakým je Airbnb v domech respondentů provozováno, se zásadně vzdálilo od původního konceptu sdíleného ubytování, jehož smyslem bylo umožnit lidem cestujícím po světě ubytovat se v domech obyvatel měst, ve kterých se nacházejí, poznat kulturu místního života a poskytnout hostitelům možnost přivýdělku. V domech informátorů nebydlí v pronajímaných bytech nikdo, kdo by se o turisty postaral, kdo by je seznámil s místním prostředím, představil jim kulturu daného místa a zajistil tak, že nebudou narušovat každodenní život ostatních obyvatel domů. Byty pronajímané prostřednictvím Airbnb se tak stávají spíše hotelovými apartmány umístěnými v domech místních obyvatel.

Způsob, jakým Airbnb vstupuje do reflexe domova, sousedských vztahů a kvality života respondentů, je odvozen od řady vnitřních a vnějších faktorů, mezi kterými bylo možné nalézt určité pravidelnosti. Roli hraje počet a lokace pronajímaných bytů a způsob, jakým respondenti uvažují o přístupu pronajímatelů bytů ke své činnosti. Účastníci výzkumu uvedli, že respektují právo majitelů své byty pronajímat, ale jednohlasně se shodli v názoru, že je potřeba, aby pronajímatelé bytů dbali na výběr hostů, které ubytovávají, aby se tak zamezilo případným konfliktům. Negativní vliv na reflexi zkoumaných aspektů života respondentů má jen ta část ubytovaných turistů, o kterých informátoři uvažují jako o osobách, které nerespektují společenské normy daného místa a svým chováním narušují pořádek domu. Na základě toho dochází k vymezování se respondentů a jejich sousedů vůči takovým skupinám ubytovaných osob. Zkušenosti informátorů odpovídají poznatkům, které byly uvedeny v teoretické části práce. Společné prostory uvnitř vícebytových domů jsou samy o sobě zdrojem hluku a jsou prostorem, který vede ke vzniku náhlých sociálních kontaktů. Život v takových domech je proto charakteristický tím, že jeho obyvatele musí klást důraz na kolektivní hlediska, dojít určité formě společenské organizace, která by všem obyvatelům zajistila spokojený život. Trvalá přítomnost turistů, kteří nejsou s normami daného místa obeznámeni, tvoří překážku ve snaze o společné soužití a negativně ovlivňuje způsob, jakým respondenti reflektují kvalitu svého života, sousedské vztahy i pocit domova. Na závěr stručně zrekapitulují odpovědi na výzkumné otázky.

V první výzkumné otázce jsem se pokusila zjistit, jakým způsobem ovlivňuje Airbnb reflexi kvality života respondentů z hlediska spokojenosti s bydlením. Z rozhovorů vyšlo najevo, že z hlediska spokojenosti s bydlením reflektují informátoři vliv Airbnb na několika rovinách, které snižují vnímanou kvalitu jejich života. Jedná se zejména o zvýšenou hlukovou zátěž, snížení pocitu bezpečí, soukromí, snížení kvality společných prostor a znehodnocování jejich původního významu. S postupným ubýváním stálých obyvatel domu a zvyšujícím se počtem neznámých osob pohybujících se po domě se proměňuje také vnímaná atmosféra domu. Respondenti přestávají o atmosféře v domě uvažovat jako o *domáci, důvěrné* či *poskytující bezpečí* a uvádějí, že přítomnost turistů dosavadní atmosféru domu mění ve *lhostejnou, chladnou* nebo *hotelovou*. S tím je spojena skutečnost, že se respondenti začínají v domě cítit anonymně. Z prostorů, které byly vnímány jako soukromé, se stávají prostory částečně veřejné, neboť obyvatelé domu přestávají mít možnost určovat, kdo může do těchto prostorů vstoupit. V prostorech domova respondentů se tak neustále vyskytují neznámí lidé, kteří nejenže narušují dosavadní chod domu, ale rovněž snižují míru identifikace a sounáležitosti respondentů s prostředím domova.

V druhé otázce jsem se pokusila porozumět způsobu, jakým Airbnb ovlivňuje reflexi domova respondentů v širším smyslu, zejména ve vztahu k sousedství. V úvahách respondentů domov vystupuje jako místo, které má být člověku blízké, které má zaručovat dostatečný pocit soukromí, bezpečí, klidu a poskytovat prostor k odpočinku. A právě tyto představy nejsou vlivem sdíleného ubytování u některých respondentů naplňovány. Příčinou, která způsobuje změny v uvažování o domově, je zejména intenzivní kontakt s neznámými osobami odlišných kultur a odlišných sociálních skupin. V této otázce proto hrál velmi významnou roli počet a lokace pronajímaných bytů. Tři respondenti, v jejichž domech je pronajímán jen jeden byt, který je současně s tím umístěn v takové vzdálenosti, že ke kontaktu s turisty dochází jen výjimečně, nepocitují, že by Airbnb ovlivňovalo způsob, jakým vnímají svůj domov. U zbylých informátorů, u kterých je počet pronajímaných bytů vyšší nebo jejichž byty se nachází v bezprostředním sousedství pronajímaných bytů, je vliv Airbnb na reflexi domova patrný velmi výrazně a to zejména na třech vzájemně provázaných rovinách. V první řadě respondenti uváděli, že pro ně přestává být domov vlivem turistů důvěrně známým místem, prostředím, od kterého by věděli, co čekat. Další podstatnou proměnou ve vnímání domova je

snižující se pocit bezpečí, který je dán nekontrolovaným pohybem cizinců po domě. Třetím faktorem, který pozměňuje pocit domova respondentů, je úbytek stálých sociálních vazeb s blízkým okolím, neboť byty, které dříve sloužily k dlouhodobým pronájmům, jsou postupně nahrazovány pronájmy krátkodobými.

Poslední výzkumnou otázkou jsem chtěla zjistit, jakým způsobem reflektují respondenti vliv Airbnb na povahu sousedských vztahů v domě. Respondenti, až na jeden případ uvedli, že Airbnb nemá negativní vliv na povahu sousedských vztahů mezi stálými obyvateli domu. Naopak někteří z nich uváděli, že je existence Airbnb v domě s ostatními obyvateli domu spíše sblíží ve smyslu, že se pro ně Airbnb stává společným „nepřítelem.“ Do reflexe sousedských vztahů Airbnb dále vstupuje jako prvek, který oslabuje sociální vazby s okolím. Polovina respondentů vnímá Airbnb jako element, kvůli kterému přicházejí o možnost udržovat stále sociální vazby se svými sousedy a chybí jim zejména emocionální obsah sousedských vztahů, jako je vzájemné zdravení, zdvořilostní pohovoření nebo občasná vzájemná výpomoc. S tenčící se sítí sociálních vazeb respondenti poukazují na skutečnost, že se z domu začíná vytrácet již zmíněná sousedská atmosféra. Někteří respondenti vztáhli otázku sousedství na širší okolí a uvedli, že pro ně Airbnb představuje problém zejména v tom smyslu, že snižuje počet stálých obyvatel pražských čtvrtí a mění tím dosavadní kulturu a atmosféru míst.

V poslední řadě je důležité zdůraznit, že způsob, jakým Airbnb vstupuje do reflexe zkoumaných aspektů života respondentů, je velmi individuální. Přestože jedenáct informátorů vnímá Airbnb v jeho současné podobě jako negativní fenomén, který vstupuje do jejich života a významně ho tím ovlivňuje, objevil se mezi účastníky výzkumu i jeden respondent, který uvedl, že sdílené ubytování proniká do jeho života pouze jako prvek, který ovlivňuje sousedské vztahy v domě a na pocit domova a kvalitu života nemá téměř žádný vliv. Způsob, jakým se Airbnb v domech informátorů projevuje, nebylo tedy ve všech případech vnímáno jako negativní prvek.

LITERATURA

A. PRICE, John. *Sharing: The Integration of Intimate Economies* [online]. 1975 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: doi:10.2307/25604933

About Fast Facts. *Airbnb* [online]. Airbnb, ©2018b [cit. 2018-06-08]. Dostupné z: <https://press.atairbnb.com/app/uploads/2017/08/4-Million-Listings-Announcement-1.pdf>

ACQUIER, Aurélien, Thibault DAUDIGEOS a Jonatan PINKSE. Promises and paradoxes of the sharing economy: An organizing framework. *Technological Forecasting and Social Change* [online]. 2017, **125**, 1–10 [cit. 2018-03-07]. ISSN 00401625. Dostupné z: doi:10.1016/j.techfore.2017.07.006

ALTMAN, Irwin. a Carol M. WERNER. *Home environments*. New York: Plenum Press, c1985. ISBN 978-0-306-41976-8.

AMÉRIGO, María a Juan Ignacio ARAGONÉS. A Theoretical and methodological approach to the study of residential satisfaction. *Journal of Environmental Psychology* [online]. 1997 [cit. 2018-06-07]. ISSN 02724944. Dostupné z: doi:10.1006/jevp.1996.0038

BAUMAN, Zygmunt. *Tekutá modernita*. Praha: Mladá fronta, 2002. Myšlenky. ISBN 80-204-0966-1.

BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-32-6.

BLUNT, Alison. Cultural geography: Cultural geographies of home. *Progress in Human Geography* [online]. 2005 [cit. 2018-06-07]. ISSN 03091325. Dostupné z: doi:10.1191/0309132505ph564pr

BOCK, Kerstin. The changing nature of city tourism and its possible implications for the future of cities. *European Journal of Futures Research* [online]. 2015, **3**(1), 20 [cit. 2018-06-07]. ISSN 2195-4194. Dostupné z: doi:10.1007/s40309-015-0078-5

BOTSMAN, Rachel a Roo ROGERS. *What's mine is yours: how collaborative consumption is changing the way we live*. Revised and updated edition. London: Collins, 2011. ISBN 978-0-00-739591-0.

BROWN, W. Kirsten. Berlin activists castrate Airbnb's logo to convince tourists not to use the site. In: *Splinternwes* [online]. 2016-07-18 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://splinternews.com/berlin-activists-castrate-airbnb-s-logo-to-convince-tou-1793860349>

BUONFINO Alessandra a Paul Hilder. *Neighbouring in Contemporary Britain*. Young Foundation and Joseph Rowntree Foundation [online]. 2006 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.561.2012&rep=rep1&type=pdf>

COLDWELL, Will. First Venice and Barcelona: now anti-tourism marches spread across Europe. In: *The Guardian* [online]. 2017-08-10 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/travel/2017/aug/10/anti-tourism-marches-spread-across-europe-venice-barcelona>

CORDES, Corinne a Mandeep HOTHI. *Understanding neighbourliness and belonging*. The Young Foundation. Updated edition [online]. 2010 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: <https://youngfoundation.org/wp-content/uploads/2013/02/Understanding-neighbourliness-and-belonging-September-2008.pdf>

Diversity. *Airbnb* [online]. Airbnb, ©2018a [cit. 2018-06-08]. Dostupné z: <https://www.airbnb.cz/diversity>

DIVISION, United States. Environmental Protection Agency. Environmental Studies. *The Quality of Life Concept: A Potential New Tool for Decision-makers* [online]. B.m.: Environmental Studies Division, Environmental Protection Agency, 1973 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=VWNsLg4ag0MC>

DVOŘÁKOVÁ, Nina. *Kvalita rezidenčního prostředí a rezidenční spokojenost seniorů* [online]. 2017 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/82902>. Vedoucí práce Martin Ouředníček.

Etické směrnice České asociace pro sociální antropologii. *Česká asociace pro sociální antropologii*. [online]. ©2018 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=9

EZZEDDINE, Petra., HEŘMANSKÝ, Martin, NOVOTNÁ, Hedvika, SEIDLOVÁ, Gabriela, ŠŤOVÍČKOVÁ, Magdaléna, VAŇKOVÁ, M. Presentace ke kurzu Etika výzkumu. *Úvod do společenskovedních metod. E-learningový kurz*. Praha: FHS UK [online]. 2017 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>

FRENKEN, Koen a Juliet SCHOR. Putting the sharing economy into perspective. *Environmental Innovation and Societal Transitions* [online]. 2017, **23**, 3–10 [cit. 2018-06-07]. ISSN 22104224. Dostupné z: [doi:10.1016/j.eist.2017.01.003](https://doi.org/10.1016/j.eist.2017.01.003)

GALSTER, George. *Identifying the Correlates of Dwelling Satisfaction An Empirical Critique* [online]. 1987 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: [doi:10.1177/0013916587195001](https://doi.org/10.1177/0013916587195001)

GIBAS, Petr. Domov jako konceptuální rámec, téma i výzkumný terén: vývoj i současná podoba studií domova. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* [online]. 2017(2), 241-268 [cit. 2018-06-07]. [doi: 10.13060/00380288.2017.53.2.315](https://doi.org/10.13060/00380288.2017.53.2.315).

GIDDENS, Anthony. *Důsledky modernity*. 2. vyd. Praha: SLON, 2003. POST (Postmoderní sociologické teorie). ISBN 80-86429-15-6.

GURRAN, Nicole. Global Home-Sharing, Local Communities and the Airbnb Debate: A Planning Research Agenda. *Planning Theory & Practice* [online]. 2018, **19**(2), 298–304 [cit. 2018-06-07]. ISSN 1464-9357. Dostupné z: [doi:10.1080/14649357.2017.1383731](https://doi.org/10.1080/14649357.2017.1383731)

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HEŘMANOVÁ, Eva a Jiří PATOČKA. *Regionální sociologie, sociologie prostoru a prostředí 2*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 80-245-1151-7.

HEŘMANOVÁ, Eva. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty. ISBN 978-80-7419-106-0.

HEŘMANSKÝ, Martin. Presentace ke kurzu Kvalitativní analýza dat. *Úvod do společenskovědních metod. E-learningový kurz*. Praha: FHS UK [online]. 2017 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>

HOGENOVÁ, Anna. *Domov jako problém*. Paideia: Philosophical e-journal of Charles University [online]. 2008(3), 12 [cit. 2018-06-07]. ISSN 1214-8725. Dostupné z: <http://paideia.pedf.cuni.cz/download/hogenovadomov.pdf>

CHESKY, Brian. Belong Anywhere. *Airbnb* [online]. 2014-07-16 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://blog.atairbnb.com/belong-anywhere/>

Keller, Jan. *Komunita – Proměny nebo zánik?* Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. G, Řada sociálněvědná. 1986, roč. 35, č. G30, s. [31]-42. Dostupné také z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/111713/G_Sociologica_301986-1_4.pdf?sequence=1.

KUČERA, Zdeněk a Magdalene KAŠKOVÁ. Utváření domova ve změněné krajině pohraničí Česka. In: LEDEROVÁ KOLAJOVÁ, Kristýna. *Domov a krajina*. In: BEŠŤÁKOVÁ, Veronika, Anna HOGENOVÁ, Josef JAŘAB, Magdalena KAŠKOVÁ, Zdeněk KUČERA, Petr SAMOJSKÝ a Martin WEBER. *Domov a krajina: sborník z konference*. Praha: Obec širšího společenství českých unitářů, 2016. ISBN 978-80-904909-5-6.

LÉBLOVÁ, Kristýna. Kvůli Airbnb místní nemůžou v centru Prahy mnohdy ani spát. In: *Novinky.cz* [online]. 2017-10-10 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/451360-kvuli-airbnb-mistni-nemuzou-v-centru-prahy-mnohdy-ani-spat.html>

LEDEROVÁ KOLAJOVÁ, Kristýna. *Domov a krajina*. In: BEŠŤÁKOVÁ, Veronika, Anna HOGENOVÁ, Josef JAŘAB, Magdalena KAŠKOVÁ, Zdeněk KUČERA, Petr SAMOJSKÝ a Martin WEBER. *Domov a krajina: sborník z konference*. Praha: Obec širšího společenství českých unitářů, 2016. ISBN 978-80-904909-5-6.

LEE, Eunsil a Nam-Kyu PARK. Housing Satisfaction and Quality of Life Among Temporary residents in the United States. *Housing and Society* [online]. 2010 [cit. 2018-06-07]. ISSN 0888-2746. Dostupné z: doi:10.1080/08882746.2010.11430580

LU, Max. Determinants of Residential Satisfaction: Ordered Logit vs. Regression Models. *Growth and Change* [online]. 1999 [cit. 2018-06-07] . ISSN 0017-4815. Dostupné z: doi:10.1111/0017-4815.00113

LUX, Martin. O spokojenosti českých občanů s užívaným bydlením. *Sociologický časopis* [online] 2005 [cit. 2018-06-07]. ISBN 80-7330-014-1. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/47100585_O_spokojenosti_ceskych_obcanu_s_uzivany_m_bydlenim

MÁCHA, KAREL. Tönniesova Koncepce Lidských Vztahů (K 80. Výročí Vydání Jeho Práce Gemeinschaft Und Gesellschaft). *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, vol. 3, no. 4, 1967, pp. 425–428. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/0c8b2484068ee7dc05aeafd160b2432f534685c3_Tonniesova%20koncepce%20lidskych%20vztahu.pdf

MALLETT, Shelley. Understanding Home: A Critical Review of the Literature. *The Sociological Review* [online]. 2004 [cit. 2018-06-07]. ISSN 0038-0261. Dostupné z: doi:10.1111/j.1467-954X.2004.00442.x

MARTIN, Deborah G. Enacting Neighborhood1. *Urban Geography* [online]. 2003, 24(5), 361–385. ISSN 0272-3638. Dostupné z: doi:10.2747/0272-3638.24.5.361

MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

MUSIL, Jiří. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. Členská knižnice Svoboda

MUSIL, Jiří. *Sociologie bydlení*. Praha: Svoboda, 1971. Sociologická knižnice.

NOVOTNÁ, Hedvika. Presentace ke kurzu Kvalitativní strategie výzkumu. *Úvod do společenských metod. E-learningový kurz*. Praha: FHS UK [online]. 2017 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z: <http://moodle.fhs.cuni.cz/enrol/index.php?id=614>

O'SULLIVAN, Feargus. Barcelona Organizes Against 'Binge Tourism'—and Eyes a Street Protester for Mayor. In: *Citylab.com* [online]. 2014-08-27 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.citylab.com/equity/2014/08/barcelona-organizes-against-binge-tourism-and-eyes-a-street-protester-for-mayor/379239/>

PATOČKA, Jan, Ivan CHVATÍK a Pavel KOUBA. *Přirozený svět jako filosofický problém*. 3. vyd. [rozš.]. Praha: Československý spisovatel, 1992. Orientace. ISBN 80-202-0365-6.

PECK, Carolyn a K. Kay Stewart. Satisfaction of Housing and Quality of Life. *Home Economics Research Journal* [online]. 1985 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: doi: 10.1177/1077727X8501300403

PELCOVÁ, Naděžda. *Fenomén domova*. Paidea: Philosophical e-journal of Charles University [online]. 2008(3-4), 6 [cit. 2018-06-07]. ISSN 1214-8725. Dostupné z: <http://paideia.pedf.cuni.cz/download/pelcovarodina.pdf>

POSPÍŠILOVÁ, Lucie a Klára POSPÍŠILOVÁ. Feministické prostory. In: MATOUŠEK, Roman a Robert OSMAN (Eds.). *Prostor(y) geografie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2733-5.

Sdílené ubytování musí mít jasná pravidla, apeluje Hospodářská komora Praha 1. In: *Pražský Patriot* [online]. 2017-06-09 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.prazskypatriot.cz/sdilene-ubytovani-musi-mit-jasna-pravidla-apeluje-hospodarska-komora-praha-1/>

SCHMEIDLER, Karel. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Vyd. 2. Brno: Zdeněk Novotný, 2001. ISBN 80-238-6582-X.

SLEE, Tom. *What's yours is mine: against the sharing economy*. New York: OR Books, 2015. ISBN 978-1-68219-022-7.

ŠPAČEK, Ondřej. Proměny sousedství v pražských lokalitách. In: OUŘEDNÍČEK, Martin a Jana TEMELOVÁ (Eds.). *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2064-2.

ŠŤOVÍČKOVÁ JANTULOVÁ, Magdaléna. Presentace ke kurzu Úvod do empirického výzkumu sociálních věd. *Úvod do společenskovědních metod. E-learningový kurz*. Praha: FHS UK [online]. 2017 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://moodle.fhs.cuni.cz/enrol/index.php?id=614>

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha, Česká republika: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

TÖNNIES, Ferdinand. *Community and society*. New Brunswick: Transaction Publishers, 1996. ISBN 0-88738-750-0.

TUČEK, Milan. *Soudržnost v diferencující se společnosti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. ISBN 978-80-7330-145-3.

Úřad vlády České republiky při využití dvou analýz Sdílené ekonomiky vytvořeného pro Úřad vlády v rámci TA ČR (Technologická agentura ČR) řešitelským týmem VŠPP (Vysoká škola podnikání a práva), ve spolupráci s Ministerstvem průmyslu a obchodu a Janem Pastorčákem. *Analýza sdílené ekonomiky a digitálních platforem*. [online]. 2016. [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Priloha_4_Material_Analyza.pdf

VACKOVÁ, Barbora a GALČANOVÁ Lucie. Prostory domova. In: MATOUŠEK, Roman a Robert OSMAN (Eds.). *Prostor(y) geografie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2733-5.

VEBER, Jaromír, KRAJČÍK, Vladimír, HRUŠKA, Lubor. a kol. *Sdílená ekonomika*. Praha: VŠPP. [online]. 2016 [cit. 2018-06-07]. Dostupné z: <https://www.vspp.cz/wp-content/uploads/2017/05/zprava.pdf>

VERA-TOSCANO, Esperanza a Victoria ATECA-AMESTOY. The relevance of social interactions on housing satisfaction. *Social Indicators Research* [online]. 2008 [cit. 2018-06-07]. ISSN 03038300. Dostupné z: doi:10.1007/s11205-007-9107-5

WALKER, Rob. Airbnb Pits Neighbor Against Neighbor in Tourist-Friendly New Orleans. In: *The New York Times* [online]. 2016-06-03 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2016/03/06/business/airbnb-pits-neighbor-against-neighbor-in-tourist-friendly-new-orleans.html>

WELLMAN, Barry. Computer Networks As Social Networks. *Science* [online]. 09-14-2001 [cit. 2018-06-07] ISSN 0036-8075. Dostupné z: <http://groups.chass.utoronto.ca/netlab/wp-content/uploads/2012/05/Physical-Place-and-Cyber-Place-The-Rise-of-Personalized-Networking.pdf>

WELLMAN, Barry. The Community Question: The Intimate Networks of East Yorkers. *American Journal of Sociology* [online]. 1979 [cit. 2018-06-07]. ISSN 0002-9602. Dostupné z: doi:10.1086/226906

ZABLOUDILOVÁ, Táňa. Gentrifikace je negativní proces, přestože na začátku vypadá dobře. Částem Prahy reálně hrozí. In: *Český rozhlas* [online]. 2016-08-12 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/gentrifikace-je-negativni-proces-prestoze-na-zacatku-vypada-dobre-castem-prahy-5197092>

ZANDLOVÁ, Markéta. Presentace ke kurzu Techniky sběru dar. *Úvod do společenských metod. E-learningový kurz*. Praha: FHS UK [online]. 2017 [cit. 2018-03-07]. Dostupné z :<http://moodle.fhs.cuni.cz/enrol/index.php?id=614>